

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΑ'

ΠΕΜΠΤΗ 2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1933

ΑΡΙΘ. 4-5

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τῶν ἀγλαῶν καρπῶν τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ὑπῆρξεν ἡ ἀνάπτυξις τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς κοινωνικῆς προνοίας. Οἱ ἱεροὶ ναοὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν αὐτοῦ ἀπέβησαν τὰ κέντρα οὐ μόνον τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἀλλὰ καὶ τῆς ἐμπράκτου ἐκδηλώσεως τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Ἐκ τῆς καθόλου δὲ πνευματικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς προνοίας ἐξεπήγασαν τὰ παντοειδῆ ἰδρύματα τῆς μορφώσεως καὶ τῆς φιλανθρωπίας. Οὕτως ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία ὑπῆρξεν οὐ μόνον διδάσκαλος τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ προστάτης τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἐχόντων ἀνάγκην βοηθείας. Ὑπὸ τὴν εὐλογητὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς οἱ δυνάμενοι προσέτρεχον ἀρωγοὶ εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην.

Τούτο δ' ἐγένετο οὐ μόνον κατὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς μέσους χρόνους, ὅτε ἡ Ἁγία ἡμῶν Μήτηρ, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐλευθέρως ὄρωσα, ἡγήετο τῆς πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους τῆς σκληρᾶς δουλείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Ἡ δουλεία εἶχεν ἀναπτύξει ἔτι μᾶλλον τὴν φιλαλληλίαν τῶν ὑποδούλων, πρωτοστατούσης δὲ τῆς Ἐκκλησίας οἱ δυνάμενοι τῶν ὑποδούλων καὶ οἱ ὀπωσθήποτε εὐποροῦντες ἐβοήθουν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν. Ἄλλ' ὡς παρετηρήθη ἤδη¹ μέχρι τοῦ ἰη' αἰῶνος τὸ ἔργον τῆς κοινωνικῆς φιλανθρωπίας δὲν ἦτο ὀργανωμένον· εἶχε τὸν χαρακτήρα ἐλεημοσύνης, ἐκτάκτως παρεχομένης ἀπὸ δὲ τοῦ ἰη' αἰῶνος, καθ' ὃν ἀνεπτύχθη τὸ ἑλλητικὸν ἐμπόριον, ἡ κοινωνικὴ φιλανθρωπία ἠρξάτο ὀργανουμένη καὶ προσλαμβάνουσα χαρακτηριστὰ συστηματικῆς χρηρησίας καὶ βοηθείας. Λαμπρὸν παράδειγμα μεγαλοδωρῶν φιλανθρώπων καὶ εὐεργετῶν πρόκεινται οἱ Ἑλληνας Ἠγεμόνες τῶν παριστρίων χωρῶν, οἱ Μ. Διερχομενοὶ καὶ τὰς λοιπὰς ἀνωτέρας λειτουργίας τοῦ τουρκικοῦ Κράτους διεξάγοντες Ἑλλη-

γες, οἵτινες, πλουτοῦντες, ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ὀνομάζωνται κτίτορες διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων. ὦν τὴν συντήρησιν ἐξησφάλιζον, τῆς Ἐκκλησίας πάντοτε ἐπευλογοῦσης καὶ ἐκδιδοῦσης τὰ σχετικὰ Πατριαρχικὰ καὶ Συνοδικὰ ἐπίσημα γράμματα. Πλούσιοι Κοινότητες ἢ διαφόρων ἐπαγγελματῶν σωματεία συντεχνίαι καὶ «ἀδελφάτα» καθίδρουν ὡσαύτως τιαυτὰ «καταστήματα», ὡς ὀνομάζοντο τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, ἢ ἀνελάμβανον τὴν συντήρησιν αὐτῶν διὰ τακτικῶν χρηρηγιῶν.

Ἄλλὰ διὰ τῆς κατὰ τὸν ἰη' αἰῶνα ἀκμῆς καὶ ἐνισχύσεως τῶν ἐν Ρωσίᾳ καὶ ἐν τῇ ἐσπερία Εὐρώπῃ καθιδρυμένων ἑλληνικῶν Κοινοτήτων ἀναφαίνοντα: οἱ οὕτω λεγόμενοι «Ἐθνικοὶ Εὐεργεταί» πρωτοστατοῦντες τῆς κοινωνικῆς φιλανθρωπίας παρ' Ἑλλησι. Χάριν ἐμπορίου εἰς τὰς ξένας μεταβαίνοντες χώρας καὶ ἐκεῖ μὲν ἐνέμενον πιστοὶ εἰς τὰ πάτρια, ἰδρύοντες ἀμέσως ναὸν καὶ Σχολὴν καὶ μετακαλοῦντες ἱερεῖς καὶ διδασκάλους, ἀλλὰ δὲν ἐληθμόνουν καὶ τὸν τόπον τῆς γεννήσεως αὐτῶν. Ἴδρουν ναοὺς ἢ ἐβοήθουν τοὺς ὑπάρχοντας, ἐπροικοδοτοῦν Σχολὰς καὶ Νοσοκομεῖα καὶ ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, ἐπροοιζοῦν ὀρφανὰ κοράσια, ἐξεπαιδεύουν τοὺς φιλομαθεῖς νέους, ἐξέδιδον ὠφέλιμα βιβλία. Οὕτω δὲ τὸ ὑπόδουλον καὶ πτωχὸν Ἔθνος εὗρε τοὺς μεγάλους ἐκείνους εὐεργετὰς προστάτας καὶ ἀντιλήπτορας, οἵτινες συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυσιν αὐτοῦ καὶ τὴν προπαρασκευὴν τῆς παλιγγενεσίας, ἀλλ' οἵτινες καὶ ἀνεκούφισαν αὐτὸ ἐν τῇ δουλείᾳ. Τοιοῦτοι «Ἐθνικοὶ Εὐεργεταί» κατὰ τὸν ἰη' καὶ τὸν ιθ' αἰῶνα ἀρχόμενον ἀνεδείχθησαν οἱ Καραγιάννηδες Νικόλαος καὶ Θωμᾶς, οἱ Ζωσιμῆδαί (Θεοδόσιος † 1793, Ἀναστάσιος † 1805, Μιχαήλ † 1826, Νικόλαος † 1842), ὁ Ζῶης Καπλάνης († 1806), ὁ Ἰωάννης Βαρδάκης († 1825) καὶ ἄλλοι¹. Ἐκτὸς δὲ τῶν μεγάλων τούτων Ἐθνικῶν Εὐεργετῶν παρουσιάζοντο καὶ Ἀρχιερεῖς εὐποροῦντες ἢ ἡγούμενοι Μονῶν, ἰδρύοντες ἢ ὑποστηρίζοντες φιλανθρωπικὰ «καταστήματα».

Ἦδη ἀρχομένου τοῦ ἰη' αἰῶνος ἰδρύθη ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τοῦ ἐν Βιέννῃ ἐμπορευομένου Νικολάου Καραγιάννη Νοσοκομεῖον, μεσοῦντος τοῦ αἰῶνος ἰδρύθη ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Παντολέοντος Σεβαστοπούλου Νοσοκομεῖον ἐν Σμύρνῃ. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἰστ' αἰῶνος (1520) ὑπῆρχεν Ἐθνικὸν Νοσοκομεῖον ἐν ΚΠόλει, ὅπερ διὰ διαθήκης αὐτοῦ εὐηργέτησεν ὁ Δούκας

1. Π Κο ν τ ο γ ι ἄ ν η, Ἐθνικοὶ Εὐεργεταί. Ἐν Ἀθήναις 1908

2. Β ὀ γ α ν ἰ ο υ ἱερέως. Ἡ Ζωοδόχος πηγὴ καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῆς προσαρτήματα ἐν Ἀθήναις 1886, σ. 319-328. Ἐκκλησιαστ. Ἀλήθεια, Η, 265.

1 Μ Γ ε δ ε ω ν, Φιλάνθρωποι διατάξεις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν κάτω χρόνων, «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», Η' 249

Πέτρου Σοφριανός¹. Μεσούντος του ιη' αιώνος ὁ ἐξ Ἀργυροκάστρου Δημήτριος Ἰωσήφ Ἰδρυσεν ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐν Ἀδριανούπολει Νοσοκομεῖον (1752), ἡ συντεχνία τῶν παντοπωλῶν ἀνήγειρεν ἐν ΚΠόλει ἰδίᾳ δαπάνῃ τὸ ἔξω τῶν Ἐπιτᾶ Πύργων Ἐθνικὸν Νοσοκομεῖον (1753), ἐκτὸς δὲ τούτου ὑπήρχε δεύτερον Νοσοκομεῖον ἐν Σταυροδρομίῳ καὶ τρίτον ἐν Γαλατᾷ, διὰ τούτους ναύτας, Ἰδρυθὲν ὑπὸ Γεωργίου Σταυράκη (1762), συντηροῦντο δὲ τὰ Νοσοκομεῖα ταῦτα ὑπὸ τῶν ναῶν καὶ τοῦ ἐλέους τῶν πλουσίων. Τῷ 1780 ἐπὶ Πατριάρχου ΚΠ. Σωφρονίου Β' ἐζητήθη καὶ εἰδικώτερον ἢ βοήθεια τῶν ἡγεμόνων Βλαχίας καὶ Μολδαβίας διὰ τὰς δαπάνας τῆς ἀνοικοδομῆς καὶ τῆς συντηρήσεως τῶν Νοσοκομείων, διότι οἱ ναοὶ δὲν ἐξήρκειν εἰς τὴν συντήρησιν αὐτῶν καὶ εἰς τὰς ἄλλας φιλανθρωπικὰς ἀνάγκας τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας¹. Χιλιάδες ἐπαιτῶν περιεφέροντο ἐν ΚΠόλει ἢ Ἰσταντὸ πρὸ τῶν ναῶν ζητοῦντες βοήθειαν. Προφανῶς δὲ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας προκλήθην ἐξεδῶθη τῷ 1793 ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σελίμ Γ' φερμάνιον, δι' οὗ ὠρίσθη ὅπως οἱ ἀνίκανοι πρὸς ἐργασίαν ἐπαιτῶν, τυφλοὶ καὶ ἀνάπηροι, ὀδηγοῦνται εἰς τὰ τρία Ἐλληνικὰ Νοσοκομεῖα πρὸς περίθαλψιν, οἱ δὲ ἱκανοὶ πρὸς ἐργασίαν ἀπομακρύνονται². Τοῦτο ὅμως ἐπηρέησε τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας, ὅθεν αὕτη ἔδει νὰ μεριμνήσῃ εἰδικῶς περὶ ἐξασφαλίσεως πόρων καὶ συστηματικῆς τοῦ φιλανθρωπικοῦ ἔργου οὐχὶ μόνον ὑπὲρ τῶν πασχόντων, τῶν τυφλῶν καὶ ἀναπήρων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καθόλου διεξαγωγῆς. Τῷ 1794 τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Μ. Διερχομένου Γεωργίου Μουρούζη καὶ τοῦ Πατριάρχου Γερασίμου Γ' συνεκροτήθη γενικὴ συνέλευσις ἐξ Ἀρχιερέων, Ἐπιτρόπων τοῦ Κοινοῦ καὶ τῶν «πρωτομαγιστῶρων» τῶν ἐν ΚΠ. συντεχνιῶν πρὸς εὑρεσιν πόρων ἐξασφαλιζόντων τὴν τῶν πενήτων καὶ τῶν πασχόντων περίθαλψιν καὶ τὴν πρὸς τοῦτο ἴδρυσιν μόνου καὶ διαρκοῦς Ἐπιτροπείας. Ὅντως δὲ ἰδρύθη ἑπταμελής ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν συντεχνιῶν ἀποτελούμενη «Ἐπιτροπὴ τῶν ἀναπήρων καὶ πενήτων». Εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἐκτὸς τῶν συντεχνιῶν παρεχώρει τὸ Πατριαρχεῖον «ὅσα προσδωρισμένα εἰσὶ διὰ πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν γραμμάτων παρὰ τῶν μετατιθεμένων ἢ νεοχειροτονουμένων ἀρχιερέων» καὶ ἄλλους ἐκτάκτους ἐξ ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν καὶ ἀκολουθιῶν πόρους, κληροδοτήματα, προσφορὰς κληρικῶν καὶ λαϊκῶν περιουσίας τῶν θνησκόντων, μοναχῶν, χορηγίας καὶ προσφορὰς ἐκ δίσκων τῶν ναῶν, τέλος δὲ προσήρτησεν εἰς τὰ Νοσοκομεῖα τὸν ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Μετὰ τοιαύτην μέριμναν ἀπηγορεύθη ἡ ἐκδοσις καὶ περιφορὰ ὑπὲρ πτωχῶν καταστίχων ἐλεῶν «ἀπανταχουσῶν» λεγομένων καὶ ἡ ἐν ταῖς ἑδοῖς ἐπαιτεία ὅπως διαφυλαχθῆ καὶ ἡ ἀρτίως ἐκδοθεῖσα σουλτανικὴ δια-

ταγή¹. Μετὰ τινα ἔτη ἦτοι τῷ 1805 ὁ Πατριάρχης Καλλίνικος Δ' τῇ συνδρομῇ τοῦ Μ. Διερχομένου Δημήτριου Μουρούζη ἐνίσχυσε τοὺς πόρους τῶν Νοσοκομείων, ἀλλ' ἔκτοτε ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔπαυσε μεριμνῶσα ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῆς φιλανθρωπίας καθόλου.

Τῷ 1806 ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' ἐπέβαλεν ὠρισμένην χρηματικὴν εἰσφορὰν διὰ τούτους ναύτας (10 γρόσια δι' ἕκαστον ταξείδιον) πρὸς συντήρησιν τῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων ἐν ΚΠόλει, τῷ δὲ 1819 Ἰδρυσεν ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ «Κιβώτιον Ἐλέους» ὡς ὠνόμασεν αὐτό, τεθὲν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Μ. Διερχομένου Ἰωάννου Καλλιμάχη ὡς «ἐφόρου καὶ προστάτου» αὐτοῦ. Βοηθοὶ αὐτοῦ ἐξελέγησαν δέκα καὶ τρεῖς ἕτεροι «ἐπίτροποι», ἐν οἷς καὶ ὁ Κυζίκου Κωνσταντῆος, πρὸς διεύθυνσιν τοῦ Κιβωτίου Ἐλέους. Ἐγένετο δὲ κοινὴ συνεισφορὰ πάντων καὶ ὠρίσθησαν νόμιμα εἰσοδήματα. Καὶ τὸ μὲν κοινὸν ἔμελλε νὰ διδῆ, εἰς τὸ Κιβώτιον ἕσα ἰδιαιτέρως διένειμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς, οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς παρεχώρησαν εἰς αὐτὸ πολλὰ κανονικὰ εἰσοδήματα καὶ οἱ Ἕλληνες ἡγεμόνες τῶν παριστρίων χωρῶν ρητὰς κατ' ἔτος ποσότητας. Οἱ νέοι Ἀρχιερεῖς ἔμελλον νὰ προσφέρωσιν ὡς ἀπαρχὴν ἀνάλογον προσφορὰν, δι' ἐγκυκλιῶν δὲ γραμμάτων προὔτραψαν νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὸ Κιβώτιον τοῦ ἐλέους πάντες οἱ δυνάμενοι εἴτε ἐφ' ἄπαξ εἴτε ἐτησίως. Ἐκ τῶν πρώτων ἔσπευσε νὰ προσφέρῃ ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων ὁ Ἰωάννης Βαρβάκης, τούτου δ' ἕνεκα μεγάλαὶ παρουσιάσθησαν ἐλπίδες ὅτι τὸ ρηθὲν Κιβώτιον ἔμελλε νὰ καταστή ἱκανόν, ὥστε καὶ εἰς τοὺς ἐμογενεῖς πτωχοὺς νὰ ἐπαρκῆ καὶ ἐκ τοῦ περισσεύματος νὰ συντελῆ εἰς σύστασιν πολλῶν κοινῶν καλῶν εἰς τὴν καθόλου ἀνάπτουσιν τοῦ ἔθνους. Τὰς ἐλπίδας ταύτας ἐνίσχυεν ἡ καλὴ ὀργάνωσις τῆς λειτουργίας τοῦ Κιβωτίου, καθ' ἣν οἱ ἐπίτροποι αὐτοῦ παραλαμβάνοντες τὰ συνεισφερόμενα χρήματα κατέθετον αὐτὰ εἰς μέρη ἀσφαλῆ ἐπὶ τόκῳ, τετράκις δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκ τῶν τόκων καὶ τῶν τακτικῶν ἐπιδομάτων τοῦ Κιβωτίου ἐδίδοτο πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ οὐ μόνον τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ξένους, ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, συνδρομή. Ἄν δ' ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ συνέβαινέ τις ἀνάγκη καταπέγουσα ἢ παρθένων νὰ πάθῃσι τι ἀπρεπὲς ὑπὸ πενίας ἀναγκαζομένων ἢ ἄλλων, ἐχόντων ἀνάγκην, ἡ Ἐπιτροπὴ μετ' ἀκριβῆ ἐξέτασιν ἐχορήγει τὴν ἀναγκαίαν χρηματικὴν συνδρομήν². Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος μετὰ στοργῆς ὑπεστήριξε τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἴδρυμα, ἐνισχύων τοὺς πόρους. Τῷ 1820 ὠρίσεν ὅπως οἱ νεοχειροτονούμενοι ἢ εἰς ἄλλας Ἐπαρχίας μετατιθέμενοι Ἀρχιερεῖς τὴν διὰ τὰς «καφεζαγάρες», ὡς προσέφερον δῶρον τοῖς Συνοδικαῖς καὶ τοῖς ἀνωτέροις ὑπαλλήλοις τοῦ Πατριαρχείου, δαπάνην

1. «Ἐκκλησιαστ. Ἀλήθεια» Η, 260, Ἄθ. αν. Γ' ψη-λάντου. Τὰ μετὰ τὴν ἀλωσιν, σ. 293

2. Εὐγενίου, Ἡ Ζωοδόχος πηγὴ, σ. 149 Ἐκκλ. Ἀλήθεια» Η. 251. Προφανῶς τὸ φερμάνιον ἐξεδῶθη οὐχὶ τῷ 1795 ἀλλὰ τῷ 1793, πρὸς Α. Ρεοβραγενσκυ, Γρηγόριος Ε' Πατριάρχης ΚΠ. (ρωσ), Ἐν Καζάν 1906 σ. 180.

1. Μ. Γεωργίου. Ἐνθ. αν. Ἐκκλ. Ἀλήθεια» Η, 250, 251, 266, 267

2. «Δόγματ. Εὐμῆς», 1820, σ. 451-454. Τὰ κατὰ τὸν ἀοιδιμον πρωτοβλήτην τοῦ ἱεροῦ τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνος Γρηγόριος τὸν Ε'. Α. σ. 364-67 Ἐκκλ. Ἀλήθεια» Η, 251-252

παρέχουσιν εἰς τὸ Κιβώτιον. Τὸ ἰσότημον τοῦ δώρου τούτου ἦτο ἱκανῶς σημαντικόν, διότι οἱ τῆς Α' τάξεως Ἀρχιερεῖς προσέφερον 3,000 γρόσια, οἱ τῆς Β' 2,000 καὶ οἱ τῆς Γ' 1,000, εἶχε δὲ τότε τὸ γρόσιον ἀξίαν φράγκου¹. Ὁ Πατριάρχης δὲν ἔπαυε προτρέπων πάντας τοὺς δυναμένους νὰ βοηθήσωσι τὸ Κιβώτιον τοῦ Ἑλέους καὶ νὰ εὐχαριστῇ τοὺς χορηγοῦσι μικρὸν ἢ μέγα χρηματικὸν ποσόν². Κατὰ τὸ αὐτὸ δ' ἔτος 1820 ὁ Πατριάρχης προσήρτησεν εἰς τὰ Νοσοκομεία τὸν ἐν Γαλατᾶ ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ μετὰ ἐν ἔτος πρὸ τῆς μαρτυρικῆς αὐτοῦ τελευτῆς, ὥρισεν ὅπως ὁ ἐν Γαλατᾶ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου χορηγῆ μνηστικῶς τοῖς Νοσοκομείοις 50 γρόσια³. Αἱ πρόσοδοι τοῦ Κιβωτίου τοῦ Ἑλέους, ὅπερ διετηρήθη μέχρι τοῦ 1823, διετέθησαν πᾶσαι ὑπὲρ τῶν Νοσοκομείων, οὐχὶ δὲ μόνον οἱ ἀνωτέρω ναοὶ ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ τῆς ΚΠόλεως, κατὰ τὰς διατάξεις τῶν Πατριαρχῶν, ἐχορήγηον εἰς τὰ Νοσοκομεία καὶ τὰ λοιπὰ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα διάφορα ποσά, συναγόμενα ἐκ τῆς περιαγωγῆς δίσκων ἐν ὠρισμέναις ἡμέραις⁴. Πλὴν τούτου οἱ ναοὶ τῆς ΚΠόλεως καὶ τῶν Ἐπαρχιῶν, ἔνθα ὑπῆρχον ὡσαύτως νοσοκομεία καὶ ἄλλα φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα, εἶχον ἴδια ταμεῖα, «κᾶσας τῶν πτωχῶν» λεγόμενα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν ἡμέραις τακταῖς ἢ καὶ ἐκτάκτως ἐδίδοντο χορηγήματα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς πάσχοντας. Προνοία δὲ τῆς Ἐκκλησίας οἱ τε ναοὶ καὶ αἱ συντεχνίαι παρεῖχον ἐλεημοσύνας καὶ τοῖς ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐγκλεισμένοις. Ἐν ὠρισμέναις ἡμέραις περιήγοντο ἐν τοῖς ναοῖς δίσκοι ἢ «κουτεῖα τῶν φυλακωμένων» οὐ μόνον δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκθέτων, τῶν πασχόντων ἀνάτως, τῶν ὀρφανῶν καὶ δὴ τῶν αἰχμαλώτων, ἡμερίμνα ἢ Ἐκκλησία, προκαλοῦσα ἐκάστοτε τὸν λαὸν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ὅπερ ἀποτελεῖ ἀληθῶς τὸ παρήγορον καὶ θαυμασμῶδες ἄξιον φαινόμενον ἐν τῷ κοινωνικῷ καὶ τῷ ἐκκλησιαστικῷ καθόλου βίῳ τῶν Ἑλλήνων.

Ἐκ τῆς γενικῆς ταύτης ἐν εἶδει εἰσαγωγῆς ἐπισκοπῆσεως καταφαίνεται ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ανατολῆς δὲν ὑστέρησεν ἐν τῇ κοινωνικῇ δράσει, θὰ ἦτο δὲ λίαν μακρὸν νὰ ἐκθέσωμεν τὴν περαιτέρω δράσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν λοι-

πῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν κατὰ τὸν 19^{ον} αἰῶνα, καθ' ὃν ἡ ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησία, ἰδρυθεῖσα ὡς Ἀυτοκέφαλος Ἐκκλησία, ἐμεγαλύνθη, μικρὸν κατὰ μικρὸν, σὺν τῇ βαθμιαίᾳ ἀναπτύξει τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Εἶναι ἀληθές ὅτι καθ' ὃν χρόνον αἱ λοιπαὶ Ἐκκλησίαι ἐν τῷ πεδίῳ τῆς πνευματικῆς δράσεως καὶ κοινωνικῆς προνοίας εἶχον νὰ ἐπιδείξωσι ζηλευτὴν κινήσιν ἢ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐφαίνετο στερουμένη τοιαύτης κινήσεως. Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὰς συνθήκας, ὑφ' ἃς διετέλεσεν ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς. Διὰ τῆς ἐλαττωματικῆς αὐτῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως τὸ Κράτος ἀφῆρσεν ἀπ' αὐτῆς πᾶσαν πρωτεβουλίαν, ἀφῆρσεν ἀπ' αὐτῆς καὶ πάντα τὰ μέσα πρὸς πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν δράσιν, διὰ τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῆς μεγάλης Μοναστηριακῆς περιουσίας, διὰ τῆς στερήσεως τῶν μέσων τῆς μορφώσεως τοῦ Κλήρου, καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς φιλανθρωπίας. Παρὰ ταῦτα ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει σήμερον νὰ ἐπιδείξῃ ἀξίαν πολλοῦ λόγου πνευματικὴν δράσιν καὶ κοινωνικὴν πρόνοιαν.

Ἀναλαβόντες νὰ παραστήσωμεν αὐτὴν συνολικῶς καὶ ἐν γενικωτάταις πάντοτε γραμμαῖς, διότι θὰ ἦτο λίαν μακρὸν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας, ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὰς ἐκθέσεις τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, θ' ἀναγράψωμεν δὲ τὰ κύρια σημεῖα αὐτῆς, ὡς ἐκδηλοῦται ἐν ταῖς ἐπιμέρους Μητροπόλεσι τῆς Ἐκκλησίας Ἑλλάδος, ἐν παρόδῳ μόνον ἀναφέροντες τὰ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, διότι ἡ ἐν αὐτῇ συντελουμένη πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ δράσις εἶνε μᾶλλον γνωστῆ.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ

Ἡ θρησκευτικὴ καὶ πνευματικὴ καθόλου δράσις τῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλοῦται ὑπὸ τῶν ποιμένων αὐτῆς, τὸ μὲν διὰ τοῦ κηρύγματος, τοῦ θείου λόγου, τὸ δὲ διὰ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ἐπίσης δὲ καὶ διὰ τῆς ἰδρύσεως ἢ ἐνισχύσεως ἠθικοθρησκευτικῶν σωματείων, Ἱερῶν Συνδέσμων τῶν ἱερῶν, ἀνεγέρσεως, συμπληρώσεως καὶ ἐξωραΐσμου ἱερῶν ναῶν καὶ διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ τύπου.

Τὸ ἱερὸν κήρυγμα γίνεται, πρώτιστα πάντων, ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν Ἱεραρχῶν, τακτικῶς καὶ ἐκτάκτως ἐρμηνευόντων πρὸς τοὺς πιστοὺς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ πάσης ἐπιλαμβανόμενων περιστάσεως ὅπως φρονηματιζῶσιν αὐτοὺς. Πλὴν τῶν Ἱεραρχῶν ὅμως τὸ ἱερὸν κήρυγμα ἀσκεῖται πολλαχῶς καὶ ὑπὸ ἐιδικῶν ἱεροκηρύκων καὶ τῶν μᾶλλον μεμορφωμένων καὶ κεκτημένων διδακτικὴν πεῖραν ἱερῶν. Τινὲς ἐκ τῶν ἱεροκηρύκων καὶ ἐφημερίων τούτων διαδηλοῦσιν δράσιν τόσον εὐρείαν πολυμερῆ, καὶ καρποφόρον, ὥστε νὰ προξενῇ ἀληθῆ καταπλήξιν ὁ θεριουργός των ζήλος, ἢ ἐπιβολὴ καὶ τὸ κύρος των εἰς τε τὰς λαϊκὰς μάζας καὶ εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας τάξεις.

Τακτικοὶ ἱεροκήρυκες ὑπάρχουσι, παρεκτὸς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, καὶ εἰς τινὰς μόνον Μητροπόλεις, διότι δὲν παρουσιάζονται πολλοὶ ζητούντες τὴν θέσιν τοῦ Ἱεροκήρυκος, ἐνῶ αὕτη σημαντικώτατα ἐδελτιώθη διὰ τῶν τελευταίων νόμων. Ἐνιαχοῦ τὸ

1. «Ἐκκλησία Ἀλήθεια» Η, 258.

2. «Ἐκκλησία Ἀλήθεια 1900, σ. 367-368 καὶ ἐν Ἡμερολογίῳ τῆς Ανατολῆς, ἔτ. 1885, σ. 154-156. Μ. Γεῶργίου, Κανονικαὶ Διατάξεις, Β. 158, Εὐγενίου, Ἡ Ζωοδόχος πηγὴ, σ. 162.

3. Εὐγενίου, ἐνθ' ἄν. σ. 221. Γ. Π. Γεωργίου, Ὁ ἐν Γαλατᾶ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων, Ἐν ΚΠόλει 1898, σ. 170-173.

4. Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἡμερίμνησε καὶ περὶ τῶν οἰκονομικῶν τῶν ἀνεῦ Ἐπαρχιαῖς Ἀρχιερέων τῶν ἐν ΚΠόλει διαμενόντων. Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1806 δι' ἴδιου πατριαρχικοῦ γράμματος διέταξεν ὅπως οἱ προσκαλούμενοι εἰς ἱεροπραξίαν τινὰ τοιοῦτοι Ἀρχιερεῖς λαμβάνωσι μόνον τὸ ἕμισυ τοῦ παρεχομένου αὐτοῖς ποσού, τὸ δὲ λοιπὸν καταδύωσιν εἰς «κοινὸν κουτεῖον» ἀποκείμενον ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Δευτερευόντος Διακόνου Ἱεροθέου. Ἀπαξ τοῦ μηνὸς ἠνοίγετο ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων τῶν «κουτεῖων» καὶ διενέμετο μεταξὺ αὐτῶν ἐξ ἴσου τὸ εὐρισκόμενον ποσόν. «Ἐκκλησία Ἀλήθεια» 1899, σ. 481-482.

κλήρυμά ἀσκοῦσι καὶ οἱ θεολόγοι Καθηγηταί. Πολλαχού δέ, ἐκτός τῶν κατὰ τὰς ἱεράς λειτουργίας κηρυγμάτων, γίνονται καὶ κηρύγματα ἑσπερινὰ καὶ ὀμιλίας εἰδικαὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἰς τὰ Σχολεῖα, πρὸς τοὺς ἐν φυλακαῖς, πρὸς τοὺς ἐργάτας, πρὸς τοὺς στρατιώτας εἰς τοὺς στρατώνας καὶ γενικῶς περιστατικαὶ διαλέξεις ἐπὶ θεμάτων ἠθικοθρησκευτικῶν, ἀλλαχοῦ δὲ ἀντίγραφα τῶν κηρυγμάτων τῶν Ἱεραρχῶν διαβιβάζονται τακτικῶς πρὸς τοὺς ἐφημερίους τῆς ἐπαρχίας, ἵνα ἀναγιγνώσκωνται ἐπ' ἐκκλησίαις. Ἐν τισὶ Μητροπόλεσιν ὑπάρχουσιν εἰδικὰ ταμεῖα πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ κηρύγματος, ἐν τῷ δὲ Μητροπόλει ἐθεσπίσθη μονοπώλιον τοῦ κηροῦ πρὸς μισθοδοσίαν τοῦ ἱεροκήρυκος ὡς καὶ τοῦ καθηγητοῦ τῶν θρησκευτικῶν. Κατ' ἐξαίρεσιν ἐν τινὶ τῶν μητροπόλεων ἢ τακτικῆ ἐβδομαδιαία λειτουργία καὶ τὸ κήρυγμα τελοῦνται ἀντὶ τῶν Κυριακῶν κατὰ τὰς Παρασκευάς, διὰ τὴν κατὰ τὰς Κυριακὰς ἀπασχόλησιν τῶν κατοίκων εἰς τὰς προσεγγίσεις τῶν ἀμφολοίων, αἵτινες γίνονται ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος καὶ μόνον κατὰ τὰς προμεσημβρινὰς ὥρας τῶν Κυριακῶν. Ἐνιαχοῦ τὸ κήρυγμα λαμβάνει περιστατικῶς ἢ καὶ συστηματικῶς κατ' ἀνάγκην χαρακτηρὰ ἀντιπροπαγανδικῶν κατὰ τῶν λυμαιομένων τῆν ἐπαρχίαν ἐτεροδιδασκαλιῶν, δι' ὧν συμβαίνουσιν ἀποπλανήσεις τῶν ὀρθοδόξων. Οὕτως ἐν τισὶν ἐπαρχίαις διὰ τῶν συστηματικῶν φωτιστικῶν κηρυγμάτων τῶν οικείων ἱεραρχῶν ἐξέλιπε τέλεον πᾶν ἴχνος χιλιασμοῦ καὶ κομμουνισμοῦ. Τέως τὰ μάλιστα μεταξὺ τῶν ἐκεῖ πληθυσμῶν διαδεδομένων, ἐπιτυχῶς δὲ διὰ τοῦ ἱεροῦ κηρύγματος καταπολεμοῦνται αἱ κοινωνιστικαὶ ἀνατρεπτικαὶ ἰδέαι διὰ τῆς δράσεως τῶν θεολόγων καθηγητῶν ἱεροκλήρυκων καὶ ἀνακόπτεται ἢ ἐπέκτασις τῆς αἰρέσεως τῶν διαφορῶν ἄλλων αἰρετικῶν. Τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος ἐπικουρεῖ καὶ ἡ ἐξομολόγησις, ἣτις ἐνιαχοῦ τελεῖται ὑπὸ εἰδικῶν πεπειραμένων πνευματικῶν εἰς εὐρείαν κλίμακα ἢ καὶ διὰ περιοδειῶν ἀνα τὴν ἐπαρχίαν καὶ μετὰ προφανοῦς ἀποτελέσματος.

Πρὸς τῷ διὰ τοὺς ἐνήλικας ὁμῶς κηρύγματι τοῦ Θεοῦ λόγου ἤρξατο, κατὰ τὰ τελευτάτα μάλιστα ἔτη, ἀπλουμένη ἢ θρησκευτικῆ διαφύτισις καὶ οἰκοδομὴ καὶ εἰς τὸν κόσμον τῶν παίδων καὶ τῶν νέων διὰ τῶν οὕτως ἀποκληθέντων Κατηχητικῶν Σχολείων. Ἡ ἀτελής διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων ἐν τοῖς ἐκπαιδευτήρισι τοῦ Κράτους ἤγαγεν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς συμπληρώσεως αὐτῆς δι' εἰδικῆς τῶν παίδων καὶ τῶν νέων διδασκαλίας ἐν τοῖς ναοῖς, ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν δέ, ἐνθα τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὴν ἡμετέραν προστασίαν ἰδρύθησαν τὰ πρῶτα ὀργανωμένα Κατηχητικὰ Σχολεῖα ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος τῶν θεολόγων «Ζωή», εἶτα δὲ ἀθρόως διωργανοῦντο κατ' ἐνορίας τὰ Κατηχ. Σχολεῖα, ταχέως ἐξηπλώθησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἐνθα μέγας ὀργανισμὸς παρατηρεῖται περὶ τὴν διάδοσιν καὶ τὴν ἀσφάλισιν τῆς λειτουργίας αὐτῶν, σχεδὸν εἰς πάσας τὰς μητροπολιτικὰς περιφερείας. Ἐνῷ δὲ ἡ ἀρχικὴ πρωτοβουλία ὀφείλεται εἰς τινὰς τῶν ἐνοριακῶν ἱερέων, ταχέως προσεχώρησαν εἰς τὴν ἱεράν ἰδέαν διάφορα θρησκευτικὰ σωματεία, πανταχοῦ δ' οἱ μὲν ἱεράρχαι πρωτοστατοῦ-

σιν εἰς τὴν κίνησιν καὶ πάσῃ δυνάμει ἐνίσχουσιν αὐτήν, οἱ δὲ γονεῖς δεικνύουσιν ἀκράτητον ἐνθουσιασμόν, οὐ μόνον προθύμως ἀποστέλλοντες τὰ τέκνα τῶν εἰς τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ αὐτοπροσώπως παρακολουθοῦντες τὰ μαθήματα καὶ εὐγνωμονοῦντες τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ὑπὲρ τῶν τέκνων τῶν προνοίᾳ. Ἐν τοῖς Κατηχητικοῖς τούτοις Σχολείοις διδάσκουσι τακτικῶς οἱ θεολόγοι ἱερεῖς καὶ ἱεροκλήρυκες καὶ καθηγηταὶ τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων τῶν δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων, πολλαχοῦ δὲ καὶ πολλάκις αὐτοὶ οἱ Ἀρχιερεῖς. Ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ τὰ σχολεῖα ταῦτα διακρίνονται εἰς τρεῖς κατηγορίας, εἰς ἀνώτερα (διὰ τοὺς μᾶλλον προωδευμένους νέους) εἰς μέσα καὶ εἰς κατώτερα (διὰ τὰ παιδιὰ).

Κατὰ τὸ παρελθὸν σχολικὸν ἔτος ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ καὶ ἐν ταῖς Μητροπόλεσιν ἐλειτούργησαν ἐν συνόλῳ 341 Σχολεῖα μὲ 28.594 μαθητὰς· ἐξ αὐτῶν 321 Κατώτερα, 11 Μέσα καὶ 9 Ἀνώτερα. Ἐφέτος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐπολυπλασιάσθη.

Ἐνιαχοῦ ὑπάρχουσι σωματεία, φέροντα τύπον Κατηχητικοῦ Σχολείου καὶ δαπανῶντα εἰδικῶς πρὸς τοῦτο τὰς ἐτησίας προσόδους τῶν, ἰδίως διὰ τὰ ξενόφωνα κοράσια. Ἀλλαχοῦ τὰ τοιαῦτα σωματεία ἀριθμοῦσι καὶ Παραρτήματα, συντηροῦσι δὲ Σπουδαστῆρια εἰδικῶν διὰ τὰ κοράσια βιοτεχνιῶν, ὡς ῥαπτικῆς, κεντητικῆς, πιλοποιίας καὶ ζωγραφικῆς. Εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἡ εὐρύτερα Κατηχητικὴ αὕτη κίνησις παρατηρεῖται ἐν Ἀθήναις, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνεπτυγμένων ἐφημερίων καὶ θεολόγων, τὸν ζῆλον τῆς Ἀδελφότητος «Ζωή», τῶν Χριστιανικῶν Ἐνώσεων καὶ λοιπῶν ἐνταῦθα ἠθικοθρησκευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν σωματείων καὶ τὰ ἀφθνώτερα τῆς συστηματοποιήσεως τῆς κινήσεως ταύτης μέσα. Οὕτως ἐν τοῖς Κατηχητικοῖς τούτοις Σχολείοις, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀυξάνεται ὀσημέραι, μορφοῦνται καὶ διαπλάσσονται θρησκευτικῶς καὶ ἠθικῶς δεκάδες χιλιάδων ὀρθοδόξων ἑλληνοπαίδων, οἵτινες ταχέως θὰ ἀξήθωσιν εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων.

Τῆς Ἐκκλησίας τὸ πολυσχιδὲς ἔργον τοῦτο βοηθοῦσι τὰ ἑκασταχοῦ ἠθικοθρησκευτικὰ σωματεία, ἅτινα ὑπὸ διαφόρους ὀνομασίας (Ἐνώσεις, Σύλλογοι, Ἀδελφότητες) συνεστήθησαν εἴτε ἐκ πρωτοβουλίας ἱεραρχῶν καὶ ἄλλων κληρικῶν, εἴτε καὶ ἐξ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ὡς ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου παπᾶ Μάρκου Τσακτάνη, πολλὰ δὲ τούτων συντελοῦσιν εἰς τὴν τόνωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν ἠθικοποίησιν τῆς κοινωνίας διὰ κηρυγμάτων, διαλέξεων, ὀργανώσεως Κατηχητικῶν Σχολείων, ἀντιπροπαγανδικῆς δράσεως, διὰ καταπολεμήσεως τῆς βλασφημῆσεως τῶν θείων, ἰδρύσεως καὶ ὀργανώσεως ἀνωτέρας Σχολῆς ἐσωτερικῆς Ἱεραροστολῆς κ. λ. π. Τινὰ τούτων ἐκδηλοῦσιν εὐρυτάτην ἠθικοθρησκευτικὴν δράσιν διὰ τῶν διακλαδώσεών των, ἀριθμοῦσι μέλη ἀνερχόμενα εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας καὶ χιλιάδας, ὡς αἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανικαὶ Ἐνώσεις, δαπανῶσι δὲ κατ' ἔτος οὐκ εὐκαταφρόνητα ποσά.

Εἰς πολλὰς Μητροπόλεις ὁ ἐνοριακὸς κληρὸς εἶναι ὀργανωμένος εἰς Ἱεροὺς Συνδέσμους, σκοπὸς τῶν

δποίων είναι ἡ πνευματικὴ, ἠθικὴ καὶ οἰκονομικὴ δεξιότης τῶν μελῶν των ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῶν ποιμεναρχῶν. Πρὸς τοῦτο συγκαλοῦνται ἐν ταῖς μητροπολιτικαῖς ἔδραις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῶν οἰκείων Ἱεραρχῶν εἰς γενικὰς συνελεύσεις, καθ' ἃς ὑποβάλλεται εἰς αὐτοὺς σειρά διαφωτιστικῶν περὶ τοῦ λειτουργήματος αὐτῶν διδασκαλιῶν καὶ ὁδηγιῶν, παρέχονται εἰς τοὺς ἐφημερίους τῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν μαθήματα ἐν τῇ Μητροπόλει ἄπαξ καὶ δις τῆς ἐβδομάδος, ἰδρύνονται Ταμεῖα ἱερατικὰ πρὸς παροχὴν βοήθειας εἰς τοὺς ἀνικάνους περιθάλψεως εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, χορηγημάτων εἰς τοὺς ἀπρωτέρους, ὡς καὶ ἐπιδομάτων εἰς τὰς χήρας καὶ τὰ ὄρφανὰ τῶν ἐν πενίᾳ θνησκόντων ἱερέων. Ἡ δὲ τελευταίως γενομένη ἴδρυσις τοῦ Ταμεῖου τῶν ἀποδοχῶν καὶ τῆς συντάξεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου ἀναμφιβόλως μεγάλως θὰ ἐνισχύσῃ καὶ θὰ ἐξυψώσῃ τὸν Κλήρον, ἐὰν ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν. Τινὲς τῶν ἱεραρχῶν καταβάλλουσιν ἐκ τοῦ ἰδίου θαλαντίου τὰ ὀδοιπορικὰ τῶν εἰς συνελεύσεις καλουμένων εἰς τὴν μητροπολιτικὴν ἔδραν πενήτων ἱερέων ἄλλοι, δὲ ἐκδίδουν εἰδικὰ βιβλία ὁδηγιῶν διὰ τοὺς ἱερεῖς, τῶν ἐνιαχοῦ δὲ τὴν μισθοδοσίαν ἐφημερίων παρέχουσιν ἴδια κοινωφελῆ ἰδρύματα. Ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν συνεκλήθη καὶ εἰδικὸν Συνέδριον τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου κατὰ τὸν παρελθόντα Μάϊον¹.

Ἡ περὶ τοῦ ποιμνίου μέριμνα τῶν ἱεραρχῶν ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τῆς προνοίας αὐτῶν περὶ ἀνεγέρσεως νέων ναῶν, ἀνακαινίσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου φθαρέντων παλαιῶν καὶ περὶ διακοσμήσεως καὶ ἐξωραϊσμοῦ τῶν ἀτελῶν καὶ τελείως γυμνῶν. Οὕτω κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὑκοδομήθησαν νέοι ναοὶ ὑπὲρ τοῦς 250, ὧν πολλοὶ εἰς προσφυγικὰ χωρία καὶ συνοικισμούς, ἄλλοι δὲ προήλθον ἐκ μεταποιήσεως μωαμεθανικῶν τεμενῶν. Διὰ τὴν ἐπέκτασιν καθεδρικῶν καὶ ἄλλων ναῶν τῇ προτροπῇ τῶν ἱεραρχῶν οἱ κἀταίκοι συνεισέφερον καὶ προσωπικὴν ἐργασίαν, ἀξίας πολλῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων δραχμῶν, διὰ τὴν ἴδρυσιν δὲ καὶ τὸν ἐξωραϊσμὸν ναῶν προσέφερον καὶ οἱ ἱεράρχαι ἕξ ἰδίων καὶ δὴ δωρεὰς, συνεπεῖα τῶν ὁποίων ἀνεκηρύχθησαν «μεγάλοι Εὐεργεταί», ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ δὲ σκοποῦ προσέφεραν καὶ σωματεῖα καὶ ἄτομα, οὐχὶ εὐπορα, ποσὰ οὐκ εὐκαταφρόνητα.

Παρεκτὸς τοῦ προφορικοῦ κηρύγματος ἡ θρησκευτικὴ διαφώτισις καὶ ἠθικὴ διαπαιδαγώγησις τῶν χριστιανῶν γίνεται καὶ διὰ τοῦ περιοδικοῦ τίτου, ἧτοι δι' εἰδικῶν θρησκευτικῶν καὶ ἠθικοκοινωνικῶν περιοδικῶν. Οὕτως ἐκτὸς τοῦ καθαρῶς ἐπιστημονικοῦ θεολογικοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν (Θεολογία), ἡ μὲν Ἱερὰ Σύνοδος ἐκδίδει ἴδιον ἐπίσημον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Δελτίον, τὴν «Ἐκκλησίαν», τὴν διεύθυνσιν καὶ σύνταξιν τῆς ὁποίας ἀνέθηκεν εἰς Καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, οἱ δὲ τῶν ἐπαρχιῶν ἱεράρχαι ἕξ ἰδίας πρωτοβουλίας ἐκδίδουσι θρησκευτικὰ

περιοδικά: «Ἐκκλησι. Εἰδήσεις» Μαντινείας, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» Θεσσαλονίκης, Ἐδέσσης «Ἱεροκλήρυξ», Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως «Ἀπόστολος Παῦλος», Δράμας «Φρουρὸς τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ», Μηθύμνης «Δελτίον», «Φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας» Καστορίας, «Χριστ. Φῶς» Χανίων, «Παμῆν» Μυτιλήνης.

Παρεμφερῆ περιοδικὰ ἐκδίδουσι καὶ πολλὰ σωματεῖα ἐν τῇ Ἀθῆναις καὶ ταῖς ἐπαρχίαις, τινὰ δὲ τούτων ἔχουσιν εὐρυτάτην κυκλοφορίαν, τοιαῦτα δ' εἶναι: ἐν μὲν Ἀθῆναις «Ζωή», «Ἀνάπλασις», «Τρεῖς Ἱεράρχαι», «Καινὴ Κτίσις», «Ἱερὸς Σύνδεσμος», «Ὁρθοδοξία», «Ἀπ. Ἀνδρέας», ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις «Ἀλήθεια» Πατρῶν, «Καλὸς Ποιμὴν» Ἀργινοῦ, «Ἡ κατὰ Χριστὸν Ἀγωγὴ» Σύρου, «Νέα Ζωή» Βάμου (Κρήτης) καὶ ἄλλα.

Τινὲς τῶν ἱεραρχῶν εἴτε περιστατικῶς, εἴτε καὶ τακτικῶς διδάσκουσι καὶ φωτίζουν τὸ κοινὸν καὶ ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ ἡμερησίου τύπου δι' ἄρθρων ἐπικαιρῶν, ἢ διὰ διαλέξεων, καὶ ἄλλοι συστηματικῶς ἀρθρογραφοῦσιν ἐν τοῖς περιοδικοῖς, ἢ ἀσχολοῦνται ἐνδελεχῶς καὶ εἰς ἐπιστημονικὰς μελέτας δημοσιευμένας ἐν τοῖς περιοδικοῖς καὶ εἰς ἐκδόσεις αὐτοτελεῖς.

Εἰδικὴ μέριμνα κατεβλήθη τελευταίως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ Μοναχικοῦ βίου καὶ χρησιμοποίησεως αὐτοῦ ὡς παράγοντος ἐκκλησιαστικῆς καὶ κοινωνικῆς δράσεως.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ

Ἡ φιλανθρωπία ἀσκαεῖται εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν καὶ εἰς πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς Μητροπόλεις οὐ μόνον πρωτοβούλως, διὰ τῆς ὑπ' αὐτῶν ὀργανώσεως καὶ συγκεντρώσεως τῆς ὑπὸ τῶν πιστῶν ἐνεργουμένης, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐποπτείας, τῆς καθοδηγήσεως καὶ τῆς ἐνισχύσεως τῆς εἴτε ὑπὸ τοῦ Κράτους, εἴτε ὑπὸ ἰδιωτικῶν σωματείων ἐκδηλουμένης. Ἐντεῦθεν δύναται γὰ λεχθῆ γενικῶς ὅτι τὸ κέτρον καὶ ἀρετηρίαν καὶ ἐμπνευστήν τῆς καθ' ὅλου φιλανθρωπίας ἀποτελεῖ ἡ Ἐκκλησία.

Πολλάχου ἤδη ὀργανώθησαν τὰ Γενικὰ Φιλόπιτωχα Ταμεῖα, διακλαδιζόμενα εἰς πάσας τὰς ἐνορίας τῶν ἐπαρχιῶν. Ἀλλὰ καὶ ὅπου δὲν ὀργανώθησαν ἔτι τοιαῦτα Ταμεῖα, τὴν φιλανθρωπίαν ἀσχοῦσι ταμεῖα στενωτέρα ὡς «Φιλόπτωχα Ταμεῖα», «Ταμεῖα Ἐλεῶν», «Ταμεῖα Πτωχῶν», «Ταμεῖα Ἐλεημοσυνῶν», «Ταμεῖα Φιλανθρωπίας», «Ἀγαθοεργὰ Ταμεῖα», τροφοδοτούμενα ἐκ τῶν εἰσφορῶν τῶν χριστιανῶν, καλουμένων εἰς συνελεύσεις ἐν τῇ μητροπόλει ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῶν ἱεραρχῶν, ἰδίως κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν μεγάλων ἑορτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ καὶ εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, ὁσάντις διάζουσι γενικαὶ κοινωνικαὶ ἀνάγκαι ἐπιτόπιοι. Τὰ Ταμεῖα ταῦτα, ἐνισχυόμενα καὶ ἐξ εἰδικῶν δημοσίων ἐράνων, ἰδίως ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ κατὰ τὴν οὕτω κληθεῖσαν «Ἡμέραν τῶν Πτωχῶν», ὑπὸ τῶν ἐκασταχοῦ Μονῶν, ὑπὸ τῶν δίσκων τῶν ναῶν τῶν ἐνοριακῶν Ταμεῖων, ὑπὸ ἐκτάκτων δωρεῶν, ἐκ ποσοστοῦ τινος ἐπὶ τῶν ἀδειῶν γάμων καὶ τῶν πιστοποιητικῶν ἀγαμίας, καὶ τοῦ ἀτομικοῦ θαλαντίου τῶν Ἱεραρχῶν

1. Πρὸβλ. Α'. Συνέδριον τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, 10—13 Μαΐου 1932, ἐν Ἀθῆναις 1932.

χρησιμεύουσιν εἰς ἀνακούφισιν τῶν ἐνδεῶν διὰ τακτικῶν ἢ ἐκτάκτων βοηθημάτων, εἰς ἀποφυλάκισιν κρατουμένων ἐν φυλακαῖς διὰ χρέη, εἰς προίκισιν ἀπόρων ἢ ὄρφανῶν νεανίδων, εἰς παροχὴν βιβλίων, ἐνδυμάτων καὶ ὑποδήσεως πρὸς ἀπόρους μαθητάς, εἰς χορήγησιν φαρμάκων, ἄρτου, κρέατος, καὶ χρημάτων, ἰδίᾳ κατὰ τὰς μεγάλας ἐορτάς, εἰς βοήθειαν μαθητῶν καὶ φοιτητῶν ἀπόρων πρὸς συνέχισιν τῶν σπουδῶν των, εἰς ἴδρυσιν ἀσύλων διὰ τοὺς γέροντας διὰ τὰς πενομένας χήρας, εἰς ἀπόρους κληρικούς, εἰς συντήρησιν συσσιτίων διὰ τοὺς ἀπόρους, εἰς χαρτόσημα ἀδειῶν γάμων ἀπόρων, καὶ πρὸ πάντων διὰ τοὺς πτωχοὺς μαθητάς κ.λ.π.

Τινὰ τῶν Γενικῶν τούτων Φιλοπτώχων ἀποτελοῦσι μεγάλους Ὀρφανισμοὺς, διαχειριζομένου πολλὰς δεκάδας, ἑκατοντάδας ἢ καὶ ἑκατομμύρια Δραχμῶν. Οὕτω τὸ Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὑπενθυμίζον τὸ Κιβώτιον τοῦ ἑλέους τοῦ Γρηγορίου Ε' περιλαμβάνει 145 Ἐνοριακὰ Φιλόπτωχα Ταμεῖα, περὶ τὸ φιλάνθρωπον ἔργον τῶν ὁποίων ἀσχολοῦνται 145 Ἱερεῖς, 145 Ἐπιτροποὶ τῶν Ναῶν καὶ 870 Κυρίαὶ καὶ Δεσποινίδες, ἐξ ἑκάστης ἐνορίας, ἧτοι περὶ τὰ 1160 πρόσωπα. Συνολικῶς πάντα τὰ Ταμεῖα ταῦτα κατὰ πρόχειρον ἀπολογισμὸν ἀπὸ τοῦ 1926 ὅτε ἀνασυνεκροτήσαμεν τὴν ὀργάνωσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1931 διέθηκα ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τὸ πρὸς 12.588.033.95 δραχμῶν, ἐξ ὧν μόνον τὸ Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον ὑπὲρ τὰ 2.000.000. Κατ' ἀναλογίαν ἐδαπάνησαν καὶ τὰ Φιλόπτωχα Ταμεῖα τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, ὧν ἕκαστον ἀποτελεῖ αὐτοτελεῖ ὄργανισμὸν.

Ἄλλ' ἡ φιλάνθρωπία ἀσκεῖται καὶ ὑπὸ πολυαριθμῶν εἰδικῶν ἰδιωτικῶν Φιλοπτώχων Σωματείων, λειτουργούντων ἑκασταχοῦ ὑπὸ διαφόρους προσωνομίας (Συνήθως ὀνομάζονται «Φιλόπτωχοὶ Ἀδελφότητες», ἢ «Φιλόπτωχοὶ Ἐταιρεῖαι», Κυριῶν καὶ Ἀδῶν), τελούντων δ' ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἢ ἑμμεσον ἐπιτροπείαν καὶ καθοδήγησιν τῶν Ἱεραρχῶν, ἢ καὶ ὑπ' αὐτῶν τούτων ἰδρυθέντων. Πολλῶν ἐξ αὐτῶν ἡ δρᾶσις εἶναι εὐρύτατη, διαθέτουσι δὲ μεγάλη ποσὰ ἐτησίως πρὸς ἀνακούφισιν τῆς δυστυχίας. Οὕτως, εἴτε περιοριζόμενα εἰς δρᾶσιν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς μητροπολιτικῆς ἑδρας, εἴτε διακλαδιζόμενα καὶ εἰς ἐλόκληρον τὴν ἐπαρχίαν, πάντα μὲν περιθάλπουσι καὶ ἐνισχύουσιν ἀπόρους ἐνδεεῖς καὶ ἀσθενεῖς διὰ τακτικῶν ἢ ἐκτάκτων βοηθημάτων, ἀποφυλάκισι κρατουμένους διὰ χρέη, ἐνδύουσι πτωχὰ παιδιά καὶ ὄρφανὰ κατὰ τὰς μεγάλας ἐορτάς, παρέχουσι μηνιαῖα καὶ ἐτήσια ἐπιδόματα εἰς ἀπόρους οἰκογενεῖας, παρέχουσι βιβλία εἰς ἀπόρους μαθητάς καὶ ἐνδύματα καὶ ὑπόδησιν, δαπανῶσι πρὸς ἐγγραφὴν ἀπόρων μαθητῶν, συντηροῦσι διὰ τακτικῶν ὑποτροφίῶν σπουδαστὰς καὶ φοιτητάς, προικίζουσι ὄρφανὰ καὶ ἄπορα κοράσια, δαπανῶσι πρὸς κήδευσιν ἀπόρων, μισθοδοτοῦσιν ἰατροὺς δ' ἐπισκέψεις ἀπόρων καὶ πρὸς παροχὴν ἰατρικῶν γνώσεων εἰς κυρίας καὶ δεσποινίδας, παρέχουσι κατὰ τοῖς ἐξαιρετικῶς δριμεῖς χεῖμῶνας καύσιμον ὕλην εἰς τοὺς δεομένους, συντελοῦσιν εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς ἐπαιτείας, ἐφοδιάζουσι δι' ὁδοπορι-

κῶν ἀπόρους ταξειδιώτας, ἐξευρίσκουσιν ἔργασίαν εἰς ἀνέργους, ἐπικουροῦσι τὸν ἐν Ἀθήναις Οἶκον Τυφλῶν καὶ τὰ Ἐκκλῆσ. Ὀρφανοτροφεῖα, συντηροῦσι συσσίτια τῶν πτωχῶν καὶ ἀνέργων, ἀπονέμουσιν ἔπαθλα εἰς τοὺς διακρινόμενους μαθητάς, ἴδρυσαν, ἐτοιμάζονται νὰ ἰδρῦσιν ἢ συντηροῦσιν ἐξ ὀλοκλήρου θεραπευτήρια Ἀντιτραχωματικά, Λαϊκὰς Βιβλιοθήκας, Ἐπαγγελματικὰς Σχολὰς ἀπόρων κορασιῶν, Νοσοκομεῖα, Ἐργαστήρια ἐν Ὀρφανοτροφείοις πρὸς ἐπαγγελματικὴν τῶν ὄρφανῶν μόρφωσιν, Φιλολογικοὺς Συλλόγους, Στέγας Κοριταίου διὰ τὰς ἐκ τῶν Ὀρφανοτροφείων ἀπόλυομένας καὶ ἄλλας πτωχὰς κόρας Ἄσυλα Γερόντων καὶ Ἀνιάτων, Ἐργαστήρια ῥαπτικής διὰ τὰς ἀπόρους νεάνιδας.

Ἐνιαχοῦ δρῶσι πλείονες τῆς μίας ἢ δύο Φιλοπτώχων Ἀδελφότητων ἢ Συλλόγων, τινῶν δ' ἐξ αὐτῶν αἰ ἐτήσια ὑπὲρ φιλάνθρωπίας δαπάναι, ἀνέρχονται εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων δραχμῶν, πάντα δ' ὅμοιὰ τὰ Φιλάνθρωπικὰ ταῦτα σωματεῖα διαθέτουσιν ἐτησίως ὑπὲρ τῶν δεομένων, βοηθείας, περιθάλψεως, στηρίξεως καὶ ἐνισχύσεως συνολικῶς μεγάλη ποσὰ.

Παρεκτὸς τῆς ἀμέσως ὑπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν Μητροπόλεων καὶ τῆς διὰ τῶν σωματείων ἀσκουμένης πολυειδοῦς φιλάνθρωπίας, αὕτη ἐνεργεῖται τὸ μὲν δι' εἰδικῶν Κληροδοτημάτων, τὸ δὲ καὶ διὰ Φιλάνθρωπικῶν Καταστημάτων ἢ Κρατικῶν, ἢ τελούντων ὑπὸ τὴν προεδρείαν, τὸν ἑλεγχον καὶ τὴν ἐπιτροπείαν τῶν Ἱεραρχῶν.

Ἐνιαχοῦ λειτουργοῦσι καθαρῶς Φιλόπτωχα Κληροδοτήματα ἀνὰ ἓν καὶ δύο, καὶ τρία ὅμοι, ὧν αἰ τακτικαὶ πρόσδοσι χρησιμεποῦνται κατὰ τὴν βουλὴν τῶν διαθετῶν πρὸς διανομὴν ἀλεύρου κατὰ τὰς ἐορτάς, καὶ ἄλλας τινὰς εἰδικὰς βοηθείας, ἰδίως δὲ—σχεδὸν πάντων—πρὸς προίκισιν ὄρφανῶν καὶ ἀπόρων νεανίδων. Τὰ δὲ Φιλάνθρωπικὰ Καταστήματα εἶναι Νοσοκομεῖα, τινὰ τῶν ὁποίων εἶναι τελειότατα καὶ πληρέστατα, ὡς περιλαμβάνοντα πάντα τὰ θεραπευτικὰ τμήματα, ἧτοι παθολογικόν, χειρουργικόν, γυναικολογικόν, μεταδοτικῶν νοσημάτων καὶ ἐφωδιασμένα διὰ πάντων τῶν ἀναγκαίων ἐργαλείων καὶ μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων, εἰς χιλιάδας δ' ἀσθενῶν παρέχουσι δωρεὰν νοσηλείαν καὶ φάρμακα. Παρὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ λειτουργοῦσι καὶ Δαικὰ Ἱατρεῖα ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Πειραιεῖ, ἀναπτύξαντα εὐεργετικωτάτην δρᾶσιν. Τὰ δὲ Ὀρφανοτροφεῖα συντηροῦσι καὶ μορφώνουσιν ἐπαγγελματικῶς καὶ βιοτεχνικῶς ἐν εἰδικοῖς ἐργαστηρίοις ὄρφανὰ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἐκτὸς δὲ τῶν καθαρῶς Ἐκκλησιαστικῶν Ὀρφανοτροφείων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα Ὀρφανοτροφεῖα λειτουργοῦσι δὲ ἢ διὰ καθαρῶς κρατικῆς δαπάνης ἢ ἐκ τῶν πόρων εἰδικοῦ κληροδοτήματος καὶ ἄλλων δωρεῶν, ὧν τὴν διαχείρισιν ἔχουσιν Ἀδελφάτα ἢ Συμβούλια ἢ Ἐπιτροπαί, τινὰ δὲ τούτων τῇ ἀποκλειστικῇ προνοίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς τὰ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἧτις ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ συντηρεῖ δύο Ὀρφανοτροφεῖα ἀρρένων μετὰ 170 τροφίμων καὶ δύο Ἄσυλα θηλέων περιλαμβάνοντα τρία δημοτικὰ Σχολεῖα καὶ δύο Ἐπαγγελματικὰς Σχολὰς μετὰ 300 καὶ πλέον τροφίμων. Τὸ Ὀρφανοτροφεῖον Κερκύρας

περιλαμβάνει καὶ Ὀφθαλματρῆτον, καὶ Γηροκομῆτον καὶ Ἐκθετοτροφῆτον. Ἐν τῶν Ὀρφανοτροφείων ἀφείλει τὴν ὑπαρξίν, διατήρησιν καὶ συντήρησίν του, εἰς Φιλόπτωχον Ἀδελφότητα, τὸ δὲ Ὀρφανοτροφῆτον Κύμης ἀφείλεται εἰς νεοπαγῆς τάγμα μοναχικόν, τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι μοναχικὸν τάγμα, πρὸς συντήρησιν δὲ τῶν θηλέων ὄρφανῶν ἄλλων Ὀρφανοτροφείων ὑπάρχει συγκεκριμένη ἐιδικὴ «Ἐπιτροπή», δὲν εἶναι δὲ σπάνιος προϋπολογισμὸς ἐτήσιος μέχρι δύο ἑκατομμυρίων δραχμῶν διὰ τὴν λειτουργίαν τούτου τοῦ εἶδους τῶν φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων.—Ἐἰς τινὰς Ἐπαρχίας λειτουργοῦσι καὶ Γηροκομεῖα ἢ ἄλλως Πτωχοκομεῖα ἢ Ἀσυλα Γερόντων καλούμενα, τινὰ τῶν ἀπορίων εἶναι συνδεδασμένα μετὰ τῶν νοσοκομείων, ἢ εἶναι καθιδρυμένα ἐκ κληροδοτημάτων γενομένων πρὸς ναοῦς, ἢ ἀφείλουσι τὴν ὑπαρξίν καὶ συντήρησίν των εἰς Φιλοπτώχους Ἐταιρείας. Ἐν Πειραιεὶ λειτουργεῖ ἐκ κληροδοτήματος κληρικῶν ἰδρυθῆν καὶ ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐποπτεῖαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς διατελοῦν τὸ «Ἄσυλον Γηροκομῆτον γερόντων πενήτων». Ἐνιαχοῦ δὲ λειτουργοῦσι καὶ Ἄσυλον Ἀστέγων, Ἄσυλον Ἀνάτων, Ἀωβοκομῆτον, Σανατόρια Φυματιῶντων, εἰς ἃ τελευτικῶς προστίθεται τὸ τῆς Ἐπαρχίας Καλαμῶν διὰ τῶν ἀξιοθαυμάστων προσπαθειῶν τοῦ γηραιοῦ Μητροπολίτου Μεσσηνίας, ἐν δὲ Ζακύνθῳ λειτουργεῖ καὶ εὐαγῆς καθιδρυμα καλούμενον «Ἐὐαρεπὲς Καταφύγιον» διὰ τοὺς ἀτυχήσαντας διαπρεπεῖς Ζακυνθίους ἀριστοκράτας, ἀνάλογον πρὸς τὸ «Ἐὐγηρίας Πρόνοια» τῶν Ἀθηνῶν, ἐν ᾧ εὐρίσκουσιν εὐπρεπῆς ἄσυλον οἱ εἰς ἀπορίαν περιπεσόντες ἐν τῇ γῆρατὶ τῶν λόγιοι ἄνδρες.

Ἐν τισι τῶν Μητροπόλεων τὰ φιλανθρωπικὰ ταῦτα καθιδρυματα ἀποτελοῦσι συγκροτήματα ἐνιαῖα, ἰδιοτύπως διοκούμενα ἐπὶ τῇ βάσει ἐιδικοῦ ἐνιαῖου Κανονισμοῦ, ἢ συστήματος Κανονισμῶν, ὑπὸ ἐιδικῶν Συμβουλίων ἢ Ἐπιτροπειῶν ἢ Ἀδελφάτων, προεδρευομένων ὑπὸ τῶν Ἱεραρχῶν, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν κύριον μοχλὸν τῆς εὐρυτάτης καὶ εὐρύθμου αὐτῶν λειτουργίας, τῆς εὐεξίας καὶ τῆς προόδου των. Τοιαῦτα δ' εἶναι τὰ Φιλανθρωπ. Καταστήματα Ἰωαννίνων, τὰ τῆς διαδεχθείσης τὴν Ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν Κοινότητα Θεσσαλονίκης «Ἀνωτέρας Ἐνοριακῆς Ἀντιπροσωπείας», τὰ τῆς «Ἐφορείας τῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων» Μυτιλήνης, τὰ «Ἐλέη Ἄρτης» κλπ.

Ἐπὶ πλέον, τῇ πρωτοπόλῳ ἐνεργείᾳ τῶν Ἱεραρχῶν, εἰς τὴν κοινὴν φιλανθρωπικὴν προσπάθειαν ἔρχεται ἐπικουρὸς ἢ καθαρῶς ἰδιωτικὴ φιλανθρωπία εὐπορούντων εὐσεβῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας διὰ γενναιοτάτων ἐκτάκτων εἰσφορῶν, ἀλλὰ καὶ τακτικῶν βοηθημάτων. Οὕτω παρατρέχοντες τὰς ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ λίαν γνωστὰς μεγάλας δωρεάς, ἀσημειούμεν δτι ἐν Βερρῶν οἱ Ἀδελφοὶ Ἀναρᾶ, ἐργασασίᾳρχαι Ναούσης κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος προσήνεγκαν περὶ τὰς 130 χιλ. δραχμὰς ὑπὲρ τῶν πλημυροπαθῶν τῆς ἐπαρχίας, ὑπὲρ τῶν πτωχῶν κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ διὰ μαθητικὰ συστάτια δτι ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου αἱ 33.000 προήλθον ἐξ ἑράνων τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ἐργοστασίου αὐ-

τῶν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν. Ἐν Ν. Ζίχνη ἡ οἰκογένεια Νικολαΐδων ἐπὶ μνημοσύνῃ τοῦ υἱοῦ τῆς διένειμε εἰς τοὺς πτωχοὺς 500 ὀκ. ἀλεύρου, ἐν Πύργῳ Ἡλείας Β. Καραθασίλης προσέφερεν 100.000 δραχμῶν ὑπὲρ τῶν ἐνδεῶν τῶν Κοινοτήτων Πύργου καὶ Ἡλείας, ἐν Γ' ἠείῳ οὐ μόνον ὁ Ἱερός Σύνδεσμος (τῶν ἱερέων) καὶ ὁ Σύλλογος Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων δλόκληρα τὰ ἀποθεματικά των κεφάλαια (18.000+30.000) προσέφερον ὑπὲρ τοῦ νοσοκομείου καὶ τοῦ Γηροκομείου τῆς πόλεως, ἀτινα ἰδρύθησαν διὰ τοῦ προσωπικοῦ ζήλου τοῦ Μητροπολίτου Γυθείου, ἀλλὰ καὶ πτωχοὶ βιοπαλαίσται, οἱ οἱ ἱερεὺς Ἰω. Οἰκονομᾶκος (5.000) καὶ ὁ δημοδιδάσκαλος Στ. Διακαράκος (10.000). Ἐν Ἀμφίση ἀνώνυμος φιλάνθρωπος προσφέρει κατ' ἔτος 3.000 δραχμῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ὑπὲρ ἀπόρων νεανίδων τῆς ὁμωνύμου ἐνορίας. Ἐν Σέρροις δὲ προτροπῇ τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου ὁ εὐσεβῆς Μιχ. Τούντας ἐδώρησεν ἐν ὄλῳ ἑκατομμύριον, ὑπὲρ ὃ Μητροπολίτης κατ' ἰδίαν κρίσιν κατένειμεν εἰς διάφορα φιλανθρωπικὰ ἰδρυματα τῆς πόλεως καὶ ὑπὲρ ἐκπαιδευτικῶν κοινωνικῶν σκοπῶν.

ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ

Ἡ περὶ τῶν χριστιανῶν ὁμῶς πρόνοια τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐκδηλοῦται ἐν μόνῃ τῇ θρησκευτικῇ καὶ ἠθικῇ σφαιρᾷ. Διότι οὐ μόνον εἰς πᾶσαν πνευματικὴν των ἀνάγκην, ἀλλὰ πλειστάκις καὶ πρωτόβουλος εἰσηγητῆς καὶ τελειωτῆς ἀνωτέρου πολιτισμοῦ διὰ τῆς κατορθώσεως ἔργων, ἀτινα ἐπὶ χρόνον μακρὸν εἰς μάτην ἀνέμενον παρὰ τοῦ Κράτους τὴν πλήρωσιν καὶ τὴν λύσιν των. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης πολλάκις ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς κοινωφελοῦς προνοίας τῆς ὑποκαθιστᾷ αὐτὸ τὸ Κράτος, διότι μόνῃ αὐτῇ γνωρίζει νὰ ἐμπνέῃ, νὰ ἐμβάλλῃ ψυχὴν εἰς τὰ ἄψυχα. νὰ κινή τὴν νωθρότητα, νὰ ἐξάπτῃ τὸν ζῆλον, νὰ ἀφυπνίσῃ τὰς κοιμωμένας δυνάμεις, νὰ ἀσκῇ κύρος ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν Χριστιανῶν.

Ἐν πρώτοις δὲν θὰ εἶναι ἀνακρίβεια ἐὰν χαρακτηρισθῇ ὡς σημαντικωτάτῃ ἢ συμβολῇ τῶν Ἱεραρχῶν εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν καὶ μορφωτικὸν ἔργον τῆς Πολιτείας. Πολλαχοῦ τῶν Ἐπαρχιῶν οἱ Ἀρχιερεῖς ὡς Πρόεδροι Ἐκπαιδευτικῶν Ἐταιρειῶν, Συλλόγων ἢ Ἐπιτροπῶν, ἢ καὶ ἀπλῶς χρησιμοποιούντες τὸ Ἱεραρχικὸν των κύρος συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάγεσιν διδαστηρίων διὰ τε τὴν γυμνασιακὴν καὶ δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν, ἀξίας πολλάκις πολλῶν ἑκατομμυρίων δραχμῶν, δωροῦσιν ἐξ ἰδίων πρὸς ἀγορὰν οἰκοπέδων δι' ἀνάγεσιν διδαστηρίων τοῦ Δημοσίου, συντρέχουσι παντοιοτρόπως τὸ δημόσιον ἐν γένει διὰ σχολικὰ κτίρια, προσέρχονται ἀρωγοὶ εἰς τὰς ἐπὶ μέρους ἀνάγκας τῶν Ἐκπαιδευτηρίων διὰ χρηματικῶν εἰσφορῶν, συνιστῶσιν ὑποτροφίας πρὸς σπουδὰς μαθητῶν καὶ φοιτητῶν, ἐρίζουσιν ἐξ ἰδίων βραβεῖα διὰ τοὺς χρηστοθεστέρους, ἐπιμελεστέρους καὶ ἱκανωτέρους τῶν μαθητῶν, προΐστανται τοῦ Ταμείου «Ἐκπαιδευτικῆς Πρόνοίας» καὶ ρυθμίζουσι τὰ κατ' αὐτὸ ἐπὶ τὸ σκοπιμώτερον συντελοῦσιν εἰς τὴν ἰδρῶσιν σχολικῶν κήπων εἰς τὰ χωρία, ἐξασφαλίζουσι διὰ πρυτανῶν ἐνεργειῶν

καὶ ἀγρόπων φροντίδων τὴν λειτουργίαν ὁλοκλήρου συγκροτήματος σχολῶν περισώζοντες εἰς τὸ διηγεκὲς τὰς δι' αὐτὰς ἀφιερωμένας περιουσίας πολλῶν ἑκατομμυρίων. Ἰδρῦσιν σχολὰς διὰ τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν, ἐπαγγελματικὰς ἀντιπροπαγανδικὰς, καὶ Οἰκοτροφεῖα καὶ ἀγροπνοῦσιν ἐπὶ τῆς εὐρύθμου αὐτῶν λειτουργίας, αὐτοπροσώπως πολλάκις διδάσκοντες ἐν αὐταῖς τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα καὶ θεομοθετοῦτες τὸν τακτικὸν τῶν μαθητῶν ἐκκλησιασμὸν κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτάς, συνιστῶσι καὶ βοηθοῦσι παντοιοτρόπως νυκτερινὰς Σχολὰς ἐν ταῖς ὁποῖαις διδάσκονται καὶ διαμορφοῦνται ἠθικῶς οἱ ἐργαζόμενοι παῖδες, δαπανῶντες πολλάκις ἐξ ἰδίων διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸν φωτισμὸν τῶν, συνιστῶσι Συλλόγους «Παιδονομίας», συνεισὶ τῆς δράσεως τῶν ὁποίων οἱ μαθηταί, παύσαντες νὰ περιφέρωνται ἀσκόπως ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ νὰ φοιτῶσιν εἰς καφενεῖα καὶ θεάματα ἐπιδεικνύουσι κοσμίαν διαγωγὴν πρὸς γενικὴν ἀνακούφισιν καὶ ἐνθουσιασμὸν τῶν κατοίκων, καὶ αὐτοπροσώπως δὲ διδάσκοντες ἐν αὐτοῖς ἐνεργῶς συμμετέχουσιν εἰς τὴν εὐρυθμὸν λειτουργίαν κρατικῶν, Ἀγροτικῶν Οἰκοτροφείων κλπ. Πλὴν τούτων ἐκμαιεῦσιν ἢ διοικοῦσι καὶ ἐκτελοῦσι Κληροδοτήματα πλουσιώτατα, διὰ τῶν προσόδων τῶν ὁποίων ὀρίζονται ὑποτροφίαι 1ον) πρὸς σπουδὰς ἀπόρων σπουδαστῶν ἀπὸ τῆς δημοτικῆς μέχρι καὶ τῆς Πανεπιστημιακῆς ἐκπαιδεύσεως ἐνταῦθα τε καὶ ἐν Εὐρώπῃ, 2ον) πρὸς Ἴδρυσιν Γυμνασίων, ἀνωτέρων Παρθεναγωγείων καὶ δημοτικῶν Σχολείων, 3ον) πρὸς συντήρησιν σχολῶν, 4ον) πρὸς Ἴδρυσιν Ἐπαγγελματικῶν Σχολῶν, 5ον) πρὸς Ἴδρυσιν καὶ συντήρησιν λαϊκῶν Σχολῶν καὶ πλουτισμὸν αὐτῶν διὰ βιβλίων, 6ον) πρὸς Ἴδρυσιν βιβλιοθηκῶν καὶ ἐκδοσὶν ὠφελίμων βιβλίων, 7ον) πρὸς ἀνέγερσιν Γεωργικῶν Πρακτικῶν Σχολῶν διὰ τὴν δωρεὰν γεωργικὴν ἐκπαιδεύσιν τῶν τέκνων τῶν γεωργῶν καὶ τῶν κτηνοτρόφων, ἐν γένει δὲ πολλαχοῦ αἱ Μητροπόλεις ἀποβαίνουσιν ὁ κύριος μοχλὸς πάσης ἐκπαιδευτικῆς καὶ μορφωτικῆς κινήσεως.

Τῆς αὐτῆς μερίμνης τῆς Ἐκκλησίας ἀξιοῦνται καὶ αἱ ἄλλαι μορφωτικαί, κοινωνικαὶ καὶ ἐκπολιτιστικαὶ ἀνάγκαι τῆς κοινωνίας. Μητροπολίται ὀργανοῦσι λαϊκὰς διαλέξεις πρὸς μόρφωσιν τῶν πολιτῶν, καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τῶν δημοσίων θεμάτων διδάσκοντες Ἰδρῦσιν Βιβλιοθήκας, Φιλαρμονικὰς καὶ Ὁδεῖα διὰ τὴν νεολαίαν, Μουσεῖα Βυζαντινὰ Τοπικὰ, ἐν οἷς περισυλλέγεται, περιγράφεται, προσυλάσσεται καὶ συντηρεῖται πάντῳ εἶδους μνημεῖον τοῦ μεσοχρονίου πολιτισμοῦ τοῦ ἔθνους, καταρτίζουσι πυρῆνας Ἀρχαιολογικῶν Μουσείων ἐντὸς τῶν Μητροπολιτικῶν οἰκημάτων, Ἰδρῦσιν Στάδια διὰ τὴν φυσικὴν ἀγωγὴν τῶν νέων, συνιστῶσιν ὑποτροφίας διὰ τὰς μᾶλλον οὐσιώδεις καὶ ἐπειγούσας ἀνάγκας τῆς ἐπαρχίας τῶν, οἷον διὰ χημικῶν, διὰ ζωγράφου, καὶ οἰκοκυριακῆς καὶ πρακτικῆς Σχολῆς, ἀγροκλήφια πρότυπα μεγάλων ἐκτάσεων μετὰ πλουσιωτάτων φυτωρίων καλλιεργουμένων ὑπὸ μαθητῶν τοῦ ἐπιτοπίου Διδασκαλείου, Σχολῆς καὶ Ἐργαστήρια Ἰφαντουργίας, ἀσημουργικῆς, πρακτικῆς Σχολῆς γεωργικῆς, βιομηχανικῆς καὶ οἰκοκυριακῆς μορφώσεως

θηλέων καὶ Οἰκοτροφεῖα θηλέων, συνεργοῦσιν διὰ τῶν ἡμερῶν εἰς τὴν κανονικὴν διανομὴν τῆς κρατικῆς κινήσης, τῶν ἀντιπυρετικῶν ἐνέσεων καὶ τοῦ ἀραβοσίτου τοῦ τε κρατικοῦ καὶ τοῦ δι' ἐράνων, πρωτοβουλία τῶν Ἱεραρχῶν, προμηθευομένου, κατορθοῦσιν ἀπαλλοτριώσεις μεγάλων χώρων καὶ τὴν δενδροφύτευσιν αὐτῶν ἐπ' εὐεργεσία τῶν πόλεων, προκηρύττουσιν ἀμοιβὰς ἐξ ἰδίων πρὸς ἐξόντωσιν τῶν λυμαιομένων τὴν ἐπαρχίαν λύκων, συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀποξήρανσιν πολυαριθμῶν ἐλυδῶν ἐκτάσεων διὰ τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν παραδείγματος, τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐτῶν δραστηριότητι ἐξασφαλίζεται ὁ ἠλεκτροφωτισμὸς τῶν πόλεων, λύονται πολυχρονιώτατα ζητήματα ὑδρεύσεως αὐτῶν, συγκαλοῦνται γεωργικὰ συνέδρια πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐλαιοκομίας, ἀμπειουργίας καὶ ὀπωροφόρου δενδροκομίας, συνιστῶνται «Ταμεῖα Ἐλαιίας», δι' ὧν ὁ τόπος κυριολεκτικῶς εὕρισκει τὴν σωτηρίαν του, «Ταμεῖα Προνοίας τῆς Παραγωγῆς». «Βίδικα ἀγροκλήφια» μετὰ χιλιάδων μοσχευμάτων, παρεχομένων δωρεὰν διὰ τὴν μέλλουσαν δενδροφύτευσιν τῶν πλαγιῶν πάντων τῶν ὀρέων τῆς ἐπαρχίας. Πήγνυται τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐτῶν προσφυγικοὶ συνοικισμοί, οὓς ἐφοδιάζουσι διὰ ναῶν καὶ διὰ πυκνοῦ κηρύγματος, προκαλοῦνται γενναῖαι δωρεαὶ ὑπὲρ κραυτῶν εὐαγῶν καθιδρυμάτων καὶ ἐνεργοῦνται ὑπὲρ τικῶν ἔρανοι πρὸς μείζονα εὐρυσιν καὶ τελειότεραν αὐτῶν ἐμφάνισιν, ἐπιτυγχάνουσι κατασκευὰς οὐ μόνον ὑδραγωγείων ἀλλὰ καὶ δικτύων ὑδρονομῆς καὶ ὑπονόμων, προμηθεύονται θεριστικὰς μηχανὰς καὶ τοπογραφικὰ ἐργαλεῖα, δαπανῶσι δι' ἐγκατάστασιν προφυματικῶν τροφίμων ἐν ἐξοχαῖς κατὰ τὸ θέρος, διενεργοῦσιν εὐρυτάτους ἔρανοὺς ὑπὲρ τῶν πλημμυροπαθῶν ἀποφέροντας ἑκατομμύρια, διεξάγουσι κυριολεκτικῶς τιτανεῖους ἀγῶνας, ἵνα πείσωσι τοὺς ἀρμόδιους πρὸς ἐναρξιν καὶ ἐξακολούθησιν καὶ συντέλῃσιν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων, διὰ δραστηρίων ἐνεργειῶν, μεριμνῶσι περὶ ἐξυγιάνσεως τῆς διαχειρίσεως καὶ καθόλου τῆς εὐρύθμου καὶ κοινωφελούς λειτουργίας τῶν γεωργικῶν συνεταιρισμῶν μετ' ἀποτελεσμάτων εὐεργετικῶν δι' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα δι' ἐπιτεύξεως νομοθετικῆς ὑπὲρ αὐτῶν μερίμνης, ἀντιδρῶσι κατὰ τῶν ἀξιοκατακρίτων «καλλιστείων» καὶ συντελοῦσιν εἰς σπουδαῖον περισρισμὸν τοῦ ἐμπορίου εἰδῶν πολυτελείας κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τούτων τῶν ἐμπόρων, ἀρθρογραφοῦσιν ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς κρίσεως πρὸς βελτίωσιν τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἠθικῆς, ἐνεργοῦσιν ἔρανοὺς πρὸς διατροφὴν τῶν πτωχῶν δι' ἡμερησίας δαπάνας δι' ἄρτον, κρέας καὶ ἄνθρακας πολλῶν χιλιάδων δραχμῶν, μεριμνῶσι πρὸς περισυλλογὴν τῶν τελείως ἐγκαταλελειμμένων καὶ ἀπροστατεῦτων ὀρφανῶν καὶ παράδοσιν αὐτῶν εἰς εὐπόρους οἰκογενεῖας πρὸς υἱοθεσίαν, ἐν τοῖς Μητροπολιτικαῖς Γραφεῖαις ἐγκαθιστῶσι παραρτήματα κοινωφελῶν σωματείων, Ἰδρῦσιν Συλλόγους ψυχαγωγικῶν κοινωφελῶν πρὸς διεξαγωγὴν διαλέξεων, κινηματογραφικῶν παραστάσεων καὶ ἠθικῶν χορῶν ἐπι πρὸς ἀπόσπασιν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τῶν κακῶν ἔξεων, τῆς μέθης καὶ τῆς χαρτοπαιξίας, ὀργανοῦντες δι' αὐτῶν οἶαναι «Ἀστυνομίαν ἠθῶν».

Ἄλλὰ παρεκτός τῆς πρωτοβούλου ταύτης πολυμερεστάτης κοινωνικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας, αὕτη διὰ τῶν ἱεραρχῶν τῆς ἐνισχύει, ἐμπνέει καὶ στηρίζει παντοτρόπως τὸ ἔργον τῶν ἑκασταχοῦ σωματείων κοινοφελούς δράσεως. Διότι πολλαχού τῆς Χώρας, πλὴν τῶν ἠθικοθηρησκευτικῶν σωματείων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα προάγοντα τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξυγίανσιν διὰ ποικίλων δράσεων πρὸς ἠθικὸν καταρτισμὸν, ἐξυψώσιν καὶ ἐξευγενισμὸν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Οὕτω λειτουργοῦσι, φέρ' εἰπεῖν, σωματεῖα εἰδικὰ πρὸς περιορισμὸν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐπαιτείας, πρὸς κατάργησιν τῶν ἀγορῶν ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, πρὸς ὀργάνωσιν κατηχητικῶν σχολείων, μαθημάτων καὶ διαλέξεων καὶ πρὸς διακόσμησιν καὶ ἐξωραϊσμὸν ναῶν, «Μορφωτικοί» καὶ «Προοδευτικοὶ Σύλλογοι», «Ἀλληλοδοθητικὰ Σωματεῖα» διὰ τὰ ἄπορα μέλη των, μετὰ ἰδιοκτητῶν μεγάλων αἰθουσῶν, ἐν αἷς γίνονται διαλέξεις καὶ ἐορταὶ καὶ ἄτινα προμηθεύουσι δωρεὰν τὰ ἀναγκαζούντα εἰς τὰ ὄφρα καὶ δι' ἱατρικὰς ἐπισκέψεις. Ἄλλα συντηροῦσι πολυτίμους βιβλιοθήκας, παρέχοντα καὶ σχολικὰ βιβλία εἰς τοὺς ἐκ τῶν μαθητῶν ἀπορωτέρους, ἄλλα μεριμνῶσιν εἰδικῶς περὶ ἀποξηράνσεως ἑλῶν, ἐξυγιάνσεως καὶ ἐξωραϊσμοῦ τῶν πόλεων, περὶ ὑδρεύσεως καὶ κατασκευῆς ὁδῶν καὶ γεφυρῶν, ἀλλὰ καὶ ὑφίσταται πρωτοβουλία καὶ προνοία τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου εἰδικῶν ἐκκλησιαστικῶν τάγμα πρὸς συντήρησιν Ὄρφαντροφείου καὶ Σχολῆς ἀνωτέρας ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς, δαπανῶν ἐτησίως ὑπὲρ τὰς δύο ἑκατοντάδας χιλιάδων δραχμῶν. Ἄλλα διαθέτουσι μεγάλα κεφάλαια πρὸς ἴδρυσιν εὐαγῶν ἰδρυμάτων, ἰδρύουσιν ἀνώτερα σχολεῖα τύπου ξένων μοναχικῶν ταγμάτων πρὸς ἀντίδρασιν κατὰ τῆς προπαγάνδας, ἐκτελοῦσι παιδονομικὰ καθήκοντα ἵνα οἱ μαθηταὶ ἀποτρέπωνται ἀπὸ τῆς εἰς καφενεῖα, κινηματογράφους καὶ θέατρα φοιτήσεως καὶ ἀπὸ τῆς ἀσκόπου ἀνὰ τὰς ὁδοὺς περιφοράς, οὕτω δὲ συντελοῦσιν εἰς τὴν κοσμίαν τῆς νεολαίας ἐμφάνισιν προκαλοῦσαν τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν γονέων καὶ ἀφορῶσαν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν διάπλασιν τῆς νεολαίας, πρὸς ἀντίδρασιν κατὰ τοῦ ἐν τισὶ κέντροις σοβοῦντος Κομμουνισμοῦ, ἀποτελοῦσιν Ὄργανισμοὺς Σχολικῆς Προνοίας πρὸς παροχὴν εἰς τοὺς ἀπόρους μαθητὰς κατοικίας, ἐνδύσεως, θερμάνσεως, νοσηλείας, διατροφῆς, ψυχαγωγίας καὶ θερινῆς κατὰ τὰς διακοπὰς διαμονῆς, μεριμνῶσιν εἰδικῶς περὶ τῆς χριστιανικῆς παιδαγωγότησεως τῶν ἐνοριτῶν, συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ προσκοπισμοῦ ἐν ταῖς τάξεσι τῆς νεολαίας, προκηρύττουσιν ἐπαθλὰ ἀρετῆς εἰς τὰς ἀρίστους κόρας, μεριμνῶσιν εἰδικῶς περὶ κηδεύσεως τῶν ἀπόρων, ἄλλα δὲ ἀποκλειστικῶς ὑπὲρ τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς διὰ χρέη κρατουμένων, ἰδρύουσι Σχολὰς νυκτερινὰς καὶ καταρτίζουσι τμήματα καταπολεμήσεως κοινωνικῶν νοσημάτων. Ὅπως ἰδιαιτέρα μέριμνα καταβάλλεται ὑπὲρ τοῦ «παιδιοῦ» εἴτε αὐτοτελῶς ὑπὸ φιλοπαιδικῶν σωματείων, εἴτε ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἑκασταχοῦ Παραρτημάτων τοῦ «Πατριωτικοῦ Ἰδρυματος Περιβάλλουσας Παιδιοῦ» ἐφ' ᾧ καὶ πλείστα Ἄσυλα «Παιδιοῦ» ἢ «Βρεφονομικῶν

Παιδικῶν Σταθμῶν» ἢ Ἀδελφάτα Βρεφονομείων ἢ Σωματεῖα «Προστασίας Μητρῶν» καὶ «Παιδιοῦ» λειτουργοῦσιν. προνοία καὶ ἐπιστασία γυναικείων Συλλόγων, ἐνισχυομένων ὑπὸ τῶν Ἱεραρχῶν, διὰ τὰ παιδιά τῶν δι' ἄλλης τῆς ἡμέρας ἐργαζομένων μητέρων, δαπανῶνται δὲ σημαντικώτατα ποσά.

Εἰς τὸ καθ' ἑλίου φιλανθρωπικὸν καὶ κοινωνικὸν ἔργον των οἱ ἱεράρχαι οὐ μόνον ἀποτελοῦσι τοὺς κυριωτέρους καὶ αὐθεντικωτέρους καὶ ἐγκυρωτέρους καὶ ἐπιδημητικωτέρους παράγοντας, εἰς οὓς πρὸς εὐδωσιν παντός κοινοφελούς ἐγγειοθήματος καταφεύγουσιν αἱ οἰκιδήποτε Ἀρχαί, ἐπικαλούμεναι τὴν συνεργασίαν καὶ προστασίαν των, ἀλλὰ καὶ προσεδρεύουσι πάσης σχετικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ πρωτοβούλως δὲ συναγείρουσιν εἰς κοινὴν δράσιν τοὺς ναοὺς, τὰς Ἐνοριακὰς Ἐπιτροπὰς, τὰς Κοινότητας καὶ τοὺς Δήμους. Οὕτω δὲ τῇ ὑποδείξει καὶ ἐντολῇ αὐτῶν ἀναγράφονται εἰδικὰ ποσὰ ἐν τοῖς Προϋπολογισμοῖς τῶν ναῶν καὶ τῶν Κοινοτήτων πρὸς γενικοῦς κοινωνικοὺς σκοπούς, ἐπὶ δὲ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τῶν ἐνοριακῶν ἱερέων καταρτιζομένων καταλόγων τῶν πτωχῶν ἀσκεῖται ἐλλόγως καὶ συστηματικῶς ἡ φιλανθρωπία, πᾶσα δὲ δύναμις ἢ συμβολὴ τῶν εὐπορωτέρων ἐπιστρατεύεται διὰ τοῦ ἱεραρχικοῦ κύρους πρὸς τὸ κοινὸν ἀγαθόν, πολλάκις μέχρις ἀτομικῶν προσφορῶν, πολλαὶ ἑκατοντάδες χιλιάδων καὶ δὴ καὶ ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ὑπὸ εὐσεβῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας, ἦτις οὕτω συντελεῖ εἰς τὴν ἐμπράγματον ἔκλαμψιν τῆς θεμιστικῆς καὶ τῆς κεκηρυγμένης εὐσεβοφρονος διαθέσεως πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν πολλῶν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς Ἱεραρχίας αὐτῆς καὶ τοῦ Ἐνοριακοῦ κλήρου ἐπιτελεῖ ἔργα κοινῆς ὠφελείας ἀνασυγκροτήσεως, ἀναπλάσεως καὶ ἀνωτέρου πολιτισμοῦ τοιαῦτα, ὥστε νὰ ἐμφανίζωσιν αὐτοὺς πραγματικοὺς φορεῖς ἀνωτέρας ζωῆς, ἡμερωτάς, ἀνακαινιστάς, καὶ ἐκπολιτιστάς, συντονιστάς τῶν ἀνεκμεταλλεῦτων καὶ καθευδοῦσῶν πνευματικῶν καὶ εἰδικῶν δεξιότητων, ἀληθινούς ἐθνικοὺς στρατηλάτας καὶ κατακτητὰς τῶν ψυχῶν, παράγοντας πολυτιμοτάτους τῆς ἐξυψώσεως καὶ τοῦ ἐξευγενισμοῦ τῆς κοινωνίας, ἀδαπάνους συμμάχους καὶ συνεργάτας, καὶ βοηθοὺς προθύμους καὶ ἀνιδιοτελεῖς τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Κοινωνίας.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ

ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΣΧΑΛΙΟΥ

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

[10]

ΤΗ ΕΝΤΟΛΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

α) Ὅταν ἡ πρώτη πραγματικὴ ἑαρινὴ πανσέληνος συμπύπτῃ μίαν μέχρι τεσσάρων ἡμερῶν πρὸ τῆς Κυριακῆς, καθόσον ἕνεκα τοῦ σφαλεροῦ ὑπολογισμοῦ τῶν πανσελήνων κατὰ τὸν ἀρχαῖον κύκλον τοῦ Μένωνος, ἡ Ἐκκλησιαστικὴ πανσέληνος διαφέρει ἤδη 5 περίπου ἡμέρας τῆς πραγματικῆς, ἦτοι θεωρεῖται ὅτι λαμβάνει χώραν περὶ τὰς πέντε ἡμέρας ὕστερον. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐξηγεῖται ἡ ὑπόχουσα Ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις καθ' ἣν «ἐὰν ἡ πανσέληνος τοῦ Μαρτίου συμπέσῃ ἡμέραν Δευτέραν, Τρίτην ἢ Τετάρτην

τῆς ἑβδομάδος, τότε εορτάζομεν τὸ Πάσχα τὴν ἀμέσως ἐπομένην Κυριακὴν· ἐὰν δὲ ἡ πανσέληνος συμπέσῃ τὴν Πέμπτην ἢ Παρασκευὴν ἢ τὸ Σάββατον, τότε τὴν πρώτην προσεχῆ Κυριακὴν εορτάζομεν τῶν Βαίων, τὸ δὲ Πάσχα τελοῦμεν τὴν ἀκόλουθον Κυριακὴν». Τοῦτο δὲ ἐγένετο καὶ ἐφέτος (1931) δι' ὃ ἐν ᾧ εἴχομεν τὴν φυσικὴν πραγματικὴν πανσέληνον εἰς τὰς 2 Ἀπριλίου ἡμέραν Πέμπτην, καὶ ἔπρεπε συνεπῶς νὰ εορτάζομεν τὸ Πάσχα τῇ 5ῃ Ἀπριλίου συνεπείᾳ ὅμως τοῦ ἐσφαλμένου κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὑπολογισμοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πανσελήνου τῇ μὲν 5ῃ Ἀπριλίου εἴχομεν τὴν εορτὴν τῶν Βαίων, τὸ δὲ Πάσχα εορτάζομεν τὴν ἀκόλουθον Κυριακὴν ἢτοι τῇ 12ῃ Ἀπριλίου. Ὁ τοιοῦτος ἐσφαλμένος εορτασμός τοῦ Πάσχα κατὰ τὴν δευτέραν Κυριακὴν μετὰ τὴν πρώτην πραγματικὴν ἑαρινὴν πανσέληνον ἀντὶ τῆς πρώτης Κυριακῆς, καθ' ἣν παρεμβαλλομένη εορτάζεται ἡ εορτὴ τῶν Βαίων καὶ ὁ ὁποῖος ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὀφείλεται εἰς τὸν ἐσφαλμένον ὑπολογισμὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πασχάλινῆς πανσελήνου γίνεται συχνάκις προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου θὰ καταστῇ συχνότερος, ἂν ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ληφθῇ πρόνοια πρὸς διόρθωσιν τῆς ἐν τῷ Πασχάλῳ κανόνι χρησιμοποιουμένης ἐσφαλμένης μηνολογίας τῆς πρώτης ἑαρινῆς πανσελήνου, ὡς γίνεται δῆλον ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀνωτέρω μνημονευομένης παραδόσεως· διότι ἐν ᾧ ἐν αὐτῇ ἐγένετο μνεῖα μόνον περὶ δύο ἡμερῶν ἢτοι Παρασκευῆς καὶ Σαββάτου, ὅτε τὸ πρῶτον αὐτὴ ἦλθεν εἰς φῶς, ἐξ οὗ συμπεραίνομεν ὅτι αὐτὴ ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν μετὰ τὸν 11ον αἰῶνα ἢτοι μετὰ τὴν συμπλήρωσιν 614 ἐτῶν περίπου ἀπὸ τῆς συντάξεως τοῦ κύκλου τοῦ Μένωνος, ἀκολούθως ὅμως αἱ ἐν αὐτῇ ἀναφερόμεναι δύο ἡμέραι ἠῤῥῆσαν εἰς τρεῖς προστεθείσης καὶ τῆς Πέμπτης· ἥδη δὲ αὐταὶ ἐγίναν πέντε κατ' ἀνάγκην ἀδήριτον, διότι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ πανσέληνος ὑπολογιζομένη κατὰ τὸν κύκλον τοῦ Μένωνος διαφέρει ἤδη τῆς φυσικῆς πραγματικῆς πανσελήνου κατὰ πέντε περίπου ἡμέρας.

β) Ὅταν ἡ φυσικὴ πανσέληνος συμπέσῃ μετὰ τῆς πραγματικῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας (8 Μαρτ. π. ἡμ.) καὶ τῆς σταθερᾶς Ἐκκλησιαστικῆς (21 Μαρτ. π. ἡμ.), καθ' ὅσον τότε δὲν λαμβάνεται ἐκείνη ὑπ' ὄψιν, ἀλλ' ἡ μετὰ τὴν σταθερὰν Ἐκκλησιαστικὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν ἐρχομένη, ἢτοι ἡ μετὰ τὴν 2.ην Μαρτίου π. ἡμ. ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τὸ Πάσχα τελεῖται αἱ τέσσαρας καὶ πέντε Κυριακὰς βραδύτερον, ἢτοι οὐχὶ μετὰ τὴν πρώτην πραγματικὴν ἑαρινὴν πανσέληνον, ἀλλὰ μετὰ τὴν δευτέραν καὶ συνεπῶς οὐχὶ τὸν πρῶτον μῆνα ἀλλὰ τὸν δεύτερον.

Ἀμφότεραι αἱ περιπτώσεις αὗται ὀφείλονται εἰς τοὺς ἐσφαλμένους ὑπολογισμοὺς τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας καὶ πανσελήνου· συνεπείᾳ τούτων οὐχὶ σπανίως συμβαίνει νὰ εορτάζομεν τὸ Πάσχα ἐσφαλμένως· ἐν γένει δὲ δὲν σφάλλομεν ἀποφαινόμενοι ὅτι, ὡς αἰεὶ εορτάζομεν τὸ Πάσχα μετὰ τὴν 12ην (π. ἡμ.) ἢ 25 (ν. ἡμ.) Ἀπριλίου, ἐὰν θελήσωμεν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅπως βεβαίως καὶ ἀπατεῖται, τὴν πραγματικὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν καὶ πανσέληνον, δὲν δυνά-

μεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ Κυριακὴ, καθ' ἣν εορτάζομεν τὸ Πάσχα, εἶναι ἀσφαλῶς ἡ πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν πρώτην φυσικὴν καὶ πραγματικὴν ἑαρινὴν πανσέληνον.

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ἘΞ ΑΠΟΨΕΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ

I

Ἐν τῷ ἑβδομαδιαίῳ δεστίῳ τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας «Πανταίνω» τῆς 24 Νοεμβρίου 1932 (ἀρ. 47 σ. 165—770) ὁ σεβ. Θυατείρων Γερμανὸς ἐδημοσίευσεν ἄρθρον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Τὸ κῆρος τῶν προτεσταντικῶν χειροτονιῶν καὶ οἱ ὀρθόδοξοι». Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ ἀναφέρει κατ' ἀρχὰς τὴν γνωστὴν συζήτησιν, τὴν γενομένην ἐν τῷ συνεδρίῳ τοῦ Λάμπεθ τοῦ 1930 περὶ οἰκονομίας μεταξὺ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Γκλούτσεστερ καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, καθ' ἣν ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἀπαντῶν εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Γκλούτσεστερ, ἂν οἱ ἀνατολικοὶ δέχονται τὴν ἐν τῷ ἔργῳ μου περὶ μυστηρίων ἐκπεφρασμένην γνώμην· Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἡ ἐκκλησία ὡς ταμιούχος τῆς θείας χάριτος δύναται κατ' οἰκονομίαν νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἱερωσύνην καὶ τὰ μυστήρια καθόλου σχισματικῶν ἢ αἰρετικῶν, παρ' οἷς ταῦτα δὲν τελοῦνται κανονικῶς ἢ καὶ δὲν διεκόπη ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ καὶ νὰ ἀπορρίψῃ διὰ λόγους, οὓς αὐτὴ εὐλόγους καὶ ἀναγκαίους θρωρεῖ τὴν ἱερωσύνην καὶ τὰ μυστήρια σχισματικῶν ἢ αἰρετικῶν, παρ' οἷς τελοῦνται ταῦτα κανονικῶς ἢ καὶ δὲν διεκόπη ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ» (σ. 161—165), παρετήρησεν «ἐνῶ ἀληθεύει ὅτι ἡ ἐκκλησία κέκτηται τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀπορρίψῃ τὴν ἱερωσύνην τῶν σχισματικῶν, δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ ἀναγνωρίσῃ χειροτονίας ἐν ἐκκλησίαις, ἐνθα διεκόπη ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ. Εἶπεν ὅτι ἐν 5ῃ τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐκκλησίας δὲν ὑφίσταται παράδειγμα τοιαύτης οἰκονομίας. Ὅπου ἡ ἱερωσύνη αἰρετικῶν ἐχόντων τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν ἀνεγνωρίσθη, τοῦτο ἐγένετο μετ' ἀκριβῆ ἐξέτασιν, ἥτις ἐν ἄλλαις περιπτώσεσιν ἤγαγεν εἰς τὴν ἀπαίτησιν ἀναχειροτονίας». Ἐπειτα προσθέτει ὁ σεβ. Θυατείρων ὅτι παρὰ τὰς δηλώσεις ταύτας τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Γκλούτσεστερ συζητῶν δημοσίᾳ περὶ οἰκονομίας ἐπεκλέσθη καὶ αὐτὶς τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθείσαν περὶ οἰκονομίας γνώμην μου, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀγγλίας ἡ γνώμη αὕτη εἰσεχώρησε καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ δὴ ὑπεστηρίχθη καὶ ἀπὸ θεολογικῶν ἐδρῶν ὅτι αὕτη ἐκπροσωπεῖ τὴν γνώμην τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία ἀκολουθοῦσα τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας δύναται νὰ ἀποδεχθῇ τοὺς λειτουργοὺς τῆς προτεσταντικῆς ἐκκλησίας ἄνευ ἀναχειροτονίας. Ταῦτα παρεκίνησαν τὸν παν. Βίλλιαμ Η. Ντῶντς νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ ἀποδείξῃ ἐν τῇ «Church Monthey», ὅτι ἡ ἀνωτέρω γνώμη μου δὲν ἀντιπροσωπεύει τὴν καθόλου παράδοσιν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' εἶναι προσωπικὴ μου γνώμη καὶ δὴ πεπλανημένη καὶ ἐπομένως θὰ ἦτο ἀνόητον ἡ Ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία νὰ ἀκολουθῆσθαι ταύτην ἐν τῇ μυστηριακῇ αὐτῆς θεω-

ορία και πράξει. Τὴν γνώμην του ταύτην στηρίζει ὁ παν. Ντούπς ἐπὶ τῆς γνώμης διαφόρων ὀρθοδόξων θεολόγων, ὁώσων καὶ ἐλλήνων, τῶν ὁποίων προσάγει τὰς σχετικὰς γνώμας, τῆς ὁμολογίας τοῦ Δοσιθέου, εἰς ἣν, ὡς φρονεῖ, οἱ ὀρθόδοξοι ἀποδίδουσιν οἰκουμενικὸν κύρος, καὶ τῆς ἀποφάσεως τῆς συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 1672. Ἐν τέλει ὁ Σεβ. Θυατειρίων παρατηρεῖ «Κατόπιν τῆς δημοσιότητος, ἣν προσέλαβε τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ δὴ τῆς ἀποπειρας. ὅπως ἐρμηνευθῆ ὑπὸ τρίτων τὸ νόημα τῆς ὅλης φράσεως τοῦ κ. Δουβουινιώτου καὶ ἰδίᾳ κατόπιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ χωρίου ὑπὸ ὄρισμένης μερίδος τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας, ποθοῦσης νὰ ὑπερνηκῆσιν τὴν ἀντίστασιν τῶν Προτεσταντῶν ἐνουμένων μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας ὅπως ἀναχειροτονηθῶσι διὰ τῆς κατ' οἰκονομίαν ἀποδοχῆς τοῦ κύρους τῆς χειροτονίας αὐτῶν, νομίζομεν ὅτι ὁ κ. καθηγητῆς ὀφείλει νὰ λύσῃ τὴν σιωπὴν καὶ δώσῃ τὰς δευσιγασίας ἐξηγήσεις. Εἴμεθα ἐκ τῶν προτέρων βέβαιοι γινώσκοντες τὸ γνήσιον ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα τοῦ κ. καθηγητοῦ καὶ τὴν εὐρυμαθεῖαν αὐτοῦ ὅτι αἱ ἐξηγήσεις αὐτοῦ ἀναλύουσαι τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας θὰ εἶναι τελειῶς διαφωτιστικαὶ καὶ θὰ θέσωσιν ἅπαξ διὰ παντὸς τέρμα εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ χωρίου».

II

Μετὰ τὴν ἐκδόσιν τῶν πρακτικῶν τοῦ συνεδρίου τοῦ Λάμπει τοῦ 1930, ἐν οἷς περιείχετο καὶ ἡ ἀνωτέρω συζήτησις περὶ οἰκονομίας μετὰ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Γκλουτσεστερ καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἐξ ἀφορμῆς τῶν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένων ἐν τῷ περὶ μυστηρίων ἔργῳ μου ἐνόμισα ἀναγκαῖον νὰ ἀναπτύξω τὴν περὶ οἰκονομίας ἀντίληψίν μου καθόλου καὶ δὴ ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἀγγλικανικὴν ἐκκλησίαν τοσοῦτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἐνόμιζον ὅτι αἱ περὶ ἐνώσεως τῶν Ἀγγλικανῶν μετὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας συζητήσεις δὲν ἐστηρίζοντο ἐνιαχοῦ ἐπὶ ἀσφαλούς ἐδάφους ἐξ ἀπόψεως ὀρθοδόξου. Ἀκριβῶς ἔνεκα τούτου ἐνόμισα καθήκον νὰ λάβω ὡς θέμα τοῦ προτακτικοῦ μου λόγου ἐπὶ τῇ ἐγκαθιδρούσει τῶν πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν τοῦ ἔτους 1931—1932 τὸ «Περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας μετὰ τῆς ὀρθοδόξου καὶ τοῦ κύρους τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν», ἐν ᾧ ἐξέθηκα τὴν γνώμην μου περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας μετὰ τῆς ὀρθοδόξου καὶ τοῦ κύρους τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ὡς καὶ τὴν ἀντίληψίν μου περὶ οἰκονομίας ἐξ ἀπόψεως ὀρθοδόξου. Τὸν λόγον μου τοῦτον, ἐν ᾧ σαφῶς καὶ λεπτομερῶς ἐκθέτω τὴν περὶ οἰκονομίας γνώμην μου, ἐκδοθέντα τύποις τὸ 1932, δὲν εἶχε βεβαίως, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν γραφομένων του, πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ παν. Ντούπς. Κατὰ τούτα πρὸ καιροῦ ἔδωσα τὰς δευσιγασίας περὶ οἰκονομίας κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου ἐξηγήσεις, τὰς ὁποίας ἠδύναντο καὶ ὀφείλον οἱ συζητούντες νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψει. Παρὰ ταῦτα εἶμαι πρόθυμος νὰ συζητήσω μετὰ τοῦ παν. Ντούπς καὶ παντὸς ἄλλου τὸ περὶ οἰκονομίας ζήτημα ἐξ ἀπόψεως ὀρθοδόξου, οὐχὶ ὁμως κατὰ τὴν μέθοδον, ἣν ἀκολουθεῖ οὗτος ἐν τῷ μνημονευθέντι ἄρθρῳ του.

Οὗτος δηλαδὴ προσπιθεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἄτοπον τῆς περὶ οἰκονομίας γνώμης μο' στηριζόμενος ἐπὶ τῆς ὁμολογίας τοῦ Δοσιθέου καὶ τινῶν τῶν νεωτέρων ὀρθοδόξων θεολόγων, ὁώσων καὶ ἐλλήνων. Ἄλλ' οὕτω βεβαίως δὲν δύναται νὰ λυθῆ, ὡς νομίζω, τὸ προκείμενον ζήτημα.

III

Ὡς γνωστὸν ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἀνέπτυξεν ἐν τῇ ἀρχαιότερᾳ ἐποχῇ μετὰ ζήλου, οὐ τοῦ τυχόντος, καὶ θαυμαστῆς ὀξυνοίας, τὰ δόγματα, τὰ ἀνυπερβόμενα εἰς τὸ τριαδικὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν χριστολογία καὶ δὴ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐνεκα ὁμως λόγων ἀνεξαορτήτων τῆς θελήσεως αὐτῆς καὶ δὴ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας καθόλου ἐν τῷ βυζαντινῷ κράτει ἀνεκόπη ἔνωρις τὸ μετὰ ζήλου καὶ ἐπιτυχίας ἀρξάμενον ἔργον τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ δογματικοῦ καθορισμοῦ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς. Αἱ δυσμενεῖς δ' αὐταὶ πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ δογματικὸν καθορισμὸν τῆς διδασκαλίας αὐτῆς περιστάσεις ἐξακολουθοῦσαι καὶ μετὰ ταῦτα ἐκορυφώθησαν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, οὕτως ὥστε ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία δὲν κατώρθωσε μέχρι σήμερον νὰ καθορῆσιν ἐπισημῶς τὰ ἑαυτῆς δόγματα πλὴν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν τριαδικὸν Θεὸν καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἡ δυτικὴ ἐκκλησία ὑπὸ ἄλλοιᾶς διατελοῦσα συνθήκας κατώρθωσε νὰ καθορίσῃ ἐπισημῶς τὸ ἑλὸν αὐτῆς δογματικὸν σύστημα. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων περιουσιθεῖσι τῆς παιδείας καθόλου ἐν τῇ Ἀνατολῇ οἱ ἐπιμένονοι ἀνωτέρας παιδείας καὶ δὴ καὶ θεολογικῆς ἠναγκάζοντο νὰ φοιτῶσιν εἰς ξένα Πανεπιστήμια καὶ δὴ καὶ θεολογικὰς σχολὰς δυτικὰς ἢ διαμαρτυρομένας. Εἶναι ὁμως φανερόν καὶ ψυχολογικῶς εὐεξηγητὸν ὅτι ἐπὶ τῶν σπουδάζοντων θεολογίαν ἀνευ προηγουμένης θεολογικῆς ἐξ ἀπόψεως ὀρθοδόξου μορφώσεως ἐν δυτικαῖς ἢ διαμαρτυρομέναις θεολογικαῖς σχολαῖς θὰ ἐπέδρα ἢ ἐξ ἀπόψεως δυτικῆς ἢ διαμαρτυρομένης ἀνάπτυξιν τῶν δογμάτων καὶ μάλιστα ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε οὗτοι ἐκ χρηστοῦ συνειδότος νομίζοντες ὅτι ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆ ἀνταποδίδει τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξ ἀπόψεως ὀρθοδόξου νὰ μεταφέρωσιν τινὰς τούτων καὶ εἰς τὴν ὀρθοδόξου ἐκκλησίαν. Εἰς τοῦτο συνέτεινεν ἀναμφιβόλως καὶ τὸ ἀκαθόριστον ἐπισημῶς τῶν δογμάτων ἐξ ἀπόψεως ὀρθοδόξου καὶ ἡ ἀνάγνωσις καὶ μελέτη δογματικῶν ἔργων δυτικῶν καὶ διαμαρτυρομένων θεολόγων. Οὕτω π. χ. οὐδεὶς δύναται σοβαρῶς νὰ ἀμφισβητήσῃ, ἀμερολήπτως κρίνων τὰ πράγματα, ὅτι ἡ ὁμολογία τοῦ Κυρίλλου τοῦ Αὐσκίρεως καὶ τοῦ Μητροφάνους τοῦ Κριτοπούλου διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς διαμαρτυρομένης ἐκκλησίας, ἢ δὲ ὁμολογία τοῦ Πέτρου Μογίλα καὶ τοῦ Δοσιθέου τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας. Βεβαίως αἱ ἰδέαι αὐταί, αἱ παραληφθεῖσαι ἐκ τῆς δυτικῆς ἢ διαμαρτυρομένης ἐκκλησίας, δὲν πρέπει νὰ ἀπορρίπτονται ἀπλῶς, διότι παρελήφθησαν ἐκ τῆς δυτικῆς ἢ διαμαρτυρομένης ἐκκλησίας, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζωνται κατὰ πόσον ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας

καὶ ἐπομένως κατὰ πόσον δύναται νὰ στηριχθῶσιν ἐπ' αὐτῶν καὶ τότε μόνον νὰ γίνωνται δεκταὶ ἢ ἀπορρίπτονται.

IV

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων τὸ περὶ οἰκονομίας ἐν τοῖς μυστηρίοις ζήτημα δὲν δύναται ἀσφαλῶς νὰ ἐρευνηθῆ καὶ λυθῆ ἐπὶ τῇ βάσει μόνον τῶν διδασκομένων ἐν τῷ διαφόρῳ ἀνατολικῶν θεολόγων, οἵτινες πιθανῶς δύναται νὰ διατελῶσιν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἰδεῶν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, τὸ ζήτημα τοῦτο δύναται νὰ λυθῆ ἐξ ἀπόψεως ὀρθοδόξου μόνον ἐὰν λυθῆ, ὡς νομίζω, προηγουμένως τὸ θεμελιώδες ζήτημα, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται καὶ ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου. Δέχεται δηλαδὴ ἢ δύναται ἢ ἀνατολικὴ ἐκκλησία νὰ δεχθῆ τὴν ὑπὸ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀναπτυχθεῖσαν διδασκαλίαν περὶ τοῦ ἀνεξιλεπίτου χαρακτήρου, τοῦ ἐγκολαπτομένου ὑπὸ τῶν μὴ ἐπαναλαμβανομένου μυστηρίων, καὶ τῆς διακρίσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῆς χάριτος καὶ μάλιστα οὕτως ὥστε ἐκλειπούσης ταύτης νὰ μένη ἐκεῖνος ἢ καὶ νὰ μεταδίδεται οὗτος ἄνευ τῆς χάριτος καὶ δὴ ὑπὸ ἀτόμου στερουμένου τῆς χάριτος καὶ ἔχοντος μόνον τὸν χαρακτήρα ; Ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ γνώμη αὕτη τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, ἢ στηριζομένη ἐπὶ τῆς μαγικῆς ἐνεργείας τῶν μυστηρίων, δὲν δύναται νὰ γείνη ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, τὴν πεποίθησίν μου δὲ ταύτην στηρίζω ἐπὶ λόγων ἀναπτυχθέντων ἐν τῷ περὶ μυστηρίων ἔργῳ μου, περὶ τῶν ὁποίων δύναμαι νὰ συζητήσω καὶ πάλιν.

Μετὰ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου δύναται νὰ λυθῆ τὸ ζήτημα πῶς νοεῖ ἡ ἀρχαία ἐκκλησία τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν καὶ ποῦ δύναται μόνον νὰ ὑπάρχη αὕτη καὶ ἐὰν ἐπομένως δύναται αὕτη νὰ ὑπάρχη καὶ παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς, ὡς ἐλέχθη ἐν τῷ συνεδρίῳ τοῦ Λάμπου. Μόνον δὲ μετὰ τὴν λύσιν τῶν δύο τούτων ζητημάτων δύναται νὰ λυθῆ τὸ ζήτημα περὶ τῆς κατ' οἰκονομίαν ἀναγνωρίσεως τῶν μυστηρίων καὶ δὴ τῆς ἱερωσύνης, ἢ λύσις τοῦ ὁποίου προϋποθέτει καὶ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς λύσεως τῶν δύο τούτων.

Κ. Ι. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΘΛΙΒΕΡΟΣ ΠΑΡΑΛΛΗΛΙΣΜΟΣ

Δὲν ἀνήκω εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εὐκαιρῶς καὶ ἀκαίρως ψέγουν συλλήβδην καὶ ἐν τῷ συνόλῳ τὰ ἡμέτερα· οὔτε συμπαθῶ πρὸς ἐκείνους, οἵτινες εἶναι ἔτοιμοι εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν καὶ στιγμήν νὰ τονίσουν ἱερεμιάδας ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων· πολὺ δὲ ὀλιγώτερον δὲν εἶμαι μὲ ἐκείνους, οἵτινες δὲν βλέπουν τίποτε τὸ φαιεῖνον εἰς τὴν κοινωνικὴν, ἐπιστημονικὴν καὶ καθόλου ἐθνικὴν ζωὴν τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος. Τοῦναντίον φρονῶ ὅτι ἡ Ἑλλάς τῆς σήμερον διακρίνεται καὶ διατρέπει ἐπὶ πολλῶν πεδίων καὶ δύναται εἰς πολλὰς ἐκφάνσεις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς προόδου νὰ συναγωνισθῆ ἐπιτυχῶς ὄχι πλέον μετὰ τῶν λοιπῶν Βαλκανικῶν λαῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τινὰ ἀκόμη ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Δυτ. Εὐρώπην. Καὶ ἔτι πλέον φρονῶ, ὅτι ἂν οἱ πολιτικοὶ μας ἀρχηγοὶ δὲν ἐνεπνέοντο ἀπὸ τόσον

πάθος κομματικόν, ἀλλ' ἐκκυρίαρχοι εἰς αὐτοὺς πρὸ παντὸς τοῦ ἔθνους τὸ συμφέρον καὶ ἢ καλῶς ἐννοουμένη εὐημερία τοῦ λαοῦ· καὶ ἂν ἡ χώρα μας εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ μὴ ἀπολαύσῃ τῶν ὑπηρεσιῶν στοιχείων τινῶν ἀνατροπικῶν καὶ καταστροφικῶν ὡς ἰδεώδεις ἐχόντων τὸ ἴδιον συμφέρον καὶ τὴν ἀτομικὴν ἀνάδειξιν καὶ τὸν πλουτισμόν, ἦτο προορισμένη μεγάλη νὰ ἐπιτελέσῃ εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν τοὺς ὑψηλοὺς σκοπούς, διὰ τοὺς ὁποίους προώρῃσεν αὐτὴν ἡ θεία Πρόνοια. Καὶ θὰ συνέβαινε τοῦτο ἀσφαλῶς ἂν ἐμένομεν πιστοὶ εἰς τὰ ἐθνικά μας ἰδεώδη· ἂν περισσότερον ἐξετιμῶμεν τοὺς πολυτίμους καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀμυθήτους θησαυροὺς τοῦ παρελθόντος μας Δυστυχῶς τοῦτο δὲν ἐγένετο. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως ἔτη ἐβαρύνθημεν νὰ ἀκούωμ ν' ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ὄφειλον νὰ εἶναι στηλοβάται τοῦ ἐθνικοῦ μας μεγαλείου, ὅτι παρελθὸν δὲν ἔχομεν· ὅτι τίποτε τὸ κοινὸν δὲν ἔχομεν μὲ τὸν Βυζαντινὸν καὶ ἔτι ὀλιγώτερον τὸν κλασσικὸν Ἑλληνισμόν. Κατεβλήθη προσπάθεια νὰ πεισθῆ ἢ νέα γενὰ ὅτι ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ἐξεπηθήσαμεν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος αὐτομάτως καὶ εἴμεθα ἀγενεαλόγητοι. Καὶ ἐφόσον ἐκρατύνητο ἢ σφαλερὰ αὕτη ἰδέα, ἐπὶ τοσοῦτον ἔτρεπόμεθα εἰς ἀναζήτησιν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ μας περιβάλλοντος προτύπων πρὸς μίμησιν, πρὸς δημιουργίαν νέου πολιτισμοῦ, νέας ζωῆς, νέας ψυχοσυνθέσεως, νέας νοοτροπίας. Ἡ παιδεία ἔπρεπε νὰ οὐθιμισθῆ κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς Γερμανικῆς καὶ Γαλλικῆς καὶ Ἀγγλικῆς παιδαγωγίας· ἢ κοινωνικὴ ζωὴ μας νὰ ἀντιγράψῃ τὴν ἐπιπολαιότητα τῶν ἐλαφρῶν σαλονίων τῆς Δυτ. Εὐρώπης· ἢ πρὸς ἀλλήλους ἀναστροφή νὰ ὁμοιάσῃ κατὰ πάντα τῶν Εὐρωπαίων τὴν ζωὴν καὶ νὰ μὴ χρησιμοποιοῖται κατ' αὐτὴν ἢ ὄραία, ἢ εὐχος, ἢ ἀρμονικὴ γλώσσα τοῦ Συμβόλου, τῆς Γραφῆς, τῶν ἀθανάτων συγγραφέων τῆς κλασσικῆς καὶ βυζαντινῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ πτωχότατον ἰδίωμα δῆθεν ἐλληνικῆς γλώσσης, ἠρτυμένον μὲ λεξύδρια λίαν ὑπόπτως προφερομένων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν· ὁ τύπος, τέλος, ὁ μέγας οὗτος παράγων διαπαιδαγωγήσεως, ἔδει νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν νέαν μεταρρυθμίαν καὶ νὰ συμμορφωθῆ, πρὸς τοῦτο, πρὸς τὰς κλίσεις καὶ ὁρέξεις τῆς νέας κοινωνίας, τῆς ὁποίας τὴν δημιουργίαν μετὰ τόσον ζήλου ἀνέλαβον οἱ νέοι μεταρρυθμισταί. Καὶ ἀκριβῶς ὁ τύπος ἐγένετο ἀφορητὴ ὅπως χαραξῶ τὰς ἀνωτέρω σκέψεις. Μόλις ἀφήκα πρὸ ὀλίγου τὸ φύλλον τῆς 25 Δεκεμβρίου ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος θεωρουμένης ἐκ τῶν καλλιτέρων καὶ σοβαρωτέρων. Ἄν εἰς τοὺς τίτλους τῆς καὶ κάτωθεν τῆς ἡμερομηνίας δὲν ἀνεγίνωσκον τὰς λέξεις : «ἡ Γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», ἦτο ἀδύνατον ἐκ τοῦ περιεχομένου νὰ εἰκάσω ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀριθμοῦ ἐφημερίδος ἐκδοθέντος ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Χριστιανικῇ Ἑλλάδι κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἑορτῶν τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Σωτῆρος τῆς ἀνθρώπων. Τὸ κύριον ἄρθρον ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὴν πολιτικὴν· ἄλλα δύο καὶ δεκαπενταετα εἰς τὰ κατορθώματα καὶ τὰς περιπετείας ἡρώων καὶ ἡρωίδων ξένων καὶ ἡμετέρων· ἐν δὲ ἀφιερῶτο εἰς τὴν θεραπείαν τῆς κοιλίας καὶ παρῆχε γνώσεις εἰδικοῦ περὶ γαστρονομίας.

Ταλαίπωρον τὸ ἀναγνωστικὸν κοινόν, τὸ ὁποῖον καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πνευματικῆς χαρᾶς καὶ θρησκευτικῆς ἀγαλλιᾶσεως ἦτο ὑποχρεωμένον νὰ ζητήσῃ τὴν διανοητικὴν ἀναψυχὴν του, τὴν λήθην πρὸς στιγμὴν τῶν δεινῶν τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ ἀγρίας βιοπάλης καὶ τὴν ἀνάτασιν του εἰς πνευματικωτέρας σφαίρας, εἰς ταιαύτην αὐχμῶσαν ἔρημον!

Καὶ ἐσκέφθη· τόσον, λοιπόν, ἀδιάφορος κατήντησεν ὁ δημοσιογραφικὸς κόσμος ἐν Ἑλλάδι πρὸς τὰ μέγιστα γεγονότα τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὀλοκλήρου καὶ ἔφθασε πραγματικῶς εἰς τὸ σημεῖον νὰ νομίζῃ ὅτι θὰ παραβλαβοῦν τὰ συμφέροντά του καὶ θὰ περιορισθῇ ἢ κυκλοφορήσῃ τῶν ἐντύπων του, ἂν ἀφισρῶνῃ ἄρθρα καὶ μελέτας εἰς τὸ θεανδρικό πρόσωπον τοῦ Σωτῆρος καὶ τὴν δι' Αὐτοῦ γενομένην σωτηρίαν; Ὁφείλω δὲ νὰ ὁμολογήσω ὅτι μ' ἐπολιόρησαν αἱ σκέψεις αὐταὶ καὶ ἐπλήρωσαν τὴν ψυχὴν μου οἱ ἀναφορὰ αὐτοῦ συλλογισμοὶ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι πρὸ ὀλίγων μόλις ἡμερῶν ἐνετύφωσα εἰς τὰ λονδίνεια φύλλα τῆς ὡς ἄνω ἡμερομηνίας. Ὅποια ἀντίθεσις καὶ ὁποῖος θλιβερὸς παραλληλισμὸς! Ἴσως θὰ φανῇ δύσπιστος καὶ ὑπερβολικόν, ἂν εἶπω ὅτι ἡ μεγαλειτέρα ἐφημερίς τῆς Κυριακῆς τοῦ Λονδίνου, ἡ «Κυριακάτικοι Τάιμς», ἐκτὸς τοῦ κυρίου ἄρθρου, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Γεννήσεως ἦτο ἀφιερωμένον, εἰς τὴν κεντρικωτέραν θέσιν αὐτῆς παρέθετε τοὺς πρώτους 20 στίχους τοῦ Β' κεφαλαίου του κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου. Τὰ ἄλλα φύλλα ἦσαν πλήρη ἄρθρων καὶ εἰκόνων εἰς τὰ Χριστούγεννα ἀφιερωμένων· εἰς δὲ τὸ παλαιώτατον περιοδικόν «Τζὼν Μπουλ» τὸ κίριον ἄρθρον, ἐν τῷ ὁποίῳ θέμα ἦτο ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ἐλευσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον δι' ὃ λην τὴν ἀνθρωπότητα, ἀνήκε, φίλοι τῆς «Ἐκκλησίας» ἀναγνώσται, εἰς τὸν ἀρχηγόν τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἐν τῇ Βουλῇ, τὸν εὐσεβῆ καὶ πραγματικόν χριστιανὸν Γ. Λάσμπουρου. Οἱ δὲ ἡμερήσιοι «Τάιμς», τὸ κύρος καὶ τὸ γόητρον τῶν ὁποίων ἀνὰ τὸν κόσμον ὅλον δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ νὰ ὑποδείξω καὶ ἐξιῶ, τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ἐκτὸς τοῦ εἰθισμένου θρησκευτικοῦ κηρύγματος, τὸ ὁποῖον ἐπὶ δεκαετηρίδος κατὰ Σάββατον δημοσιεύει, εἶχε καὶ ἄρθρον κύριον ἐπὶ τῆς σημασίας, ἣν κέκτηται διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἐνοσάκωσις τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Πόσῃν δὲ ἐντύπωσιν προὔξεν ἡ τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀναγνωστῶν καὶ μετὰ πόσον ἐνδιαφέροντος ἐμελετήθη ὑπ' αὐτῶν, εἰκάζει τις ἐκ τῆς σωρείας τῶν συγχαρητηρίων ἐπιστολῶν, αἵτινες ἐλήφθησαν ὑπὸ τῆς συντάξεως τῆς ἐφημερίδος. Ἐπιθυμῶν ὅπως καταστήσω κοινωνοὺς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ παρόντος Δελτίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῶν ὠραίων σκέψεων καὶ ὑψηλῶν ἰδεῶν τοῦ ἐξόχου τούτου ἄρθρου, σκόπιμον κρίνω ὅπως παραθέσω ἀπόσπασμα αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως καὶ συγκεκριμέναις θὰ καταδειχθῇ ὁποῖαν πνευματικὴν ὕλην προσφέρει ὁ τύπος ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὰς μεγάλας τοῦ χριστιανισμοῦ ἑορτὰς εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινόν.

Ἴδου τοῦτο :

«Τὸ ἄγγελμα τῶν Χριστουγέννων δὲν εἶναι, λοιπόν,

ὅπιον προωρισμένον νὰ μᾶς κάμῃ νὰ λησμονήσωμεν τὸ κακόν, προσωρινῶς, ἀλλ' εἶδησις περὶ τῆς ἐλευσεως τῆς μόνης Δυνάμεως, διὰ τῆς ὁποίας ἐπὶ τέλος τὸ κακόν θὰ καταβληθῇ. Δὲν ἀποτελεῖ καταδίκην τῶν βιομηχανικῶν καὶ κοινωνικῶν μας ἀποτυχιῶν, ἀλλ' εὐαγγέλιον μεγάλης χαρᾶς—«ὅτι ἐγεννήθη ἡμῖν σήμερον Σωτῆρ». Εἰς τὴν κεντρικὴν ταύτην ἰδέαν τῶν Χριστουγέννων ὀφείλει ἀσφαλῶς ὁ κόσμος νὰ ἐπιστρέψῃ. Καὶ μεταξὺ τῶν θεωρουμένων ἀληθῶν χριστιανῶν ἡ νεωτέρα τάσις εἶναι νὰ μὴ ὁμιλῶσι περὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς Σωτῆρος, εἰ μὴ ἐν τῇ ἐπισήμῳ γλώσσῃ τῆς Ἐκκλησίας. Σέβονται τὴν ἐπίγειον ζωὴν Του ὡς τὸ ὑψίστον παράδειγμα. Ἀναγνωρίζουν τὴν εὐγένειαν τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας Του καὶ ἀποδέχονται Αὐτὸν ὡς τὸν μέγιστον τῶν διδασκάλων. Μολονοὶ ὅμως ἡ ἀντίληψις αὕτη περὶ Αὐτοῦ εἶναι ἀληθῆς, δὲν ἱκανοποιεῖ ὡς βάσις χριστιανικῆς πίστεως. Ὅταν αἴρουν θὰ πανηγυρίζωμεν τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ἢ ἐμβαδύνωμεν ἐπὶ τῆς αἰτίας τῆς χαρᾶς ἡμῶν. Ἄν Ἐκείνος Ὅστις κατεκλήθη ἐν τῇ φάτνῃ τῆς Βηθλεὲμ ἦτο προωρισμένος νὰ ἀποβῇ οὐχί τι πλειότερον τοῦ μεγάλου παραδείγματος καὶ μεγάλου διδασκάλου, ἡ ἀνάμνησις τῆς ἐλευσεως Του θὰ ἐδικαί λόγει μᾶλλον ματαίαν λύπην, παρὰ τὴν χαρὰν. Καὶ ὄντως· διότι ἡ ὠραιότης τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς διδασκαλίας θὰ ἐπλήρου ἡμᾶς ἀπελπισίας, ἀφοῦ θὰ ἐστεροῦμεθα τῆς δυνάμεως ὅπως χρησιμοποιήσωμεν αὐτὰ ἐν τῇ πρακτικῇ ζωῇ μας. Πλὴν ὑπάρχει τεραστία διαφορὰ μεταξὺ τῆς νεωτέρας αὐτῆς ἀντιλήψεως καὶ τοῦ χριστιανικοῦ ἀγγέλματος ὅπως εὐρίσκομεν αὐτὸ ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ. Οἱ πρώτοι κήρυκες τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ οἱ συγγραφεῖς τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐπιστολῶν παραπέμπουσιν οὐχί τόσον εἰς τὴν διδασκαλίαν, ὅσον εἰς τὰ γεγονότα τῆς σταυρώσεως καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Δι' αὐτοὺς, ὡς καὶ διὰ τοὺς Ἀγγέλους, τὰ χαροποιὰ εὐαγγέλια, τὰ ὁποῖα ἔδει νὰ διαλαληθοῦν, ἦσαν ὅτι ἐγεννήθη οὐχί Διδάσκαλος, ἀλλὰ Σωτῆρ. Ἡ ἐλευσις τοῦ Χριστοῦ ἐκόμισεν εἰς αὐτοὺς τὴν θεῖαν συγχώρησιν. Καὶ ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἐνοχλῆν τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν δεσποτείαν τῆς Μεθ' ὅλα αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα ἠσθάνοντο ἐν ἑαυτοῖς μεταμορφωτικὴν τινα δύναμιν, καθιστῶσαν αὐτοὺς ἱκανοὺς νὰ φθάσουν εἰς ὕψος ζωῆς, τὸ ὁποῖον ἄλλως δὲν θὰ ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἐπιτύχουν.

Ἡ ἐκδήλωσις τῆς σωζούσης ταύτης δυνάμεως εἰς τὴν ζωὴν τελείως ἰσορροπημένων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κατέπληξε καὶ ἔπεισε τὸν κόσμον. Καὶ πάλιν· ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἦτο ὁ Σωτῆρ τοῦ κόσμου ἦσαν πεπεισμένοι περὶ τῆς τελικῆς Του νίκης. Θάπτον ἢ βράδιον ἔδει νὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν αἱ τελευταῖαι τοῦ κακοῦ δυνάμεις ὄφειλον νὰ καταβληθοῦν καὶ νὰ γίνῃ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι. Τοιαύτη ἦτο ἡ πίστις, ἣτις ἐκ τῶν πρώτων χριστιανῶν ἀπετέλεσε πλήρη χαρᾶς οἰκογένειαν. Τοιαύτη ἦτο ἡ πίστις, ἣτις ἐπλήρου πνευματικῆς ἀγαλλιᾶσεως τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ἐπιβεβαιούσα τὴν ὑψίστην ἀλήθειαν: «ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν Σωτῆρ, Ὁς ἐστι Χριστὸς Κύριος». Καθ' ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον σήμερον

υπάρχουν πολλοί, οἵτινες ἀπεκδέχονται ἀνθρώπινον σωτήρα, ὀδηγὸν πεποικισμένον διὰ μοναδικῶν ἀρετῶν, ὅστις θὰ εὖρη αἰφνιδίως λύσιν τῶν μέχρι τοῦδε ἀλύτων προβλημάτων. Τοιοῦτο ὄνειρον δὲν ἔχει ἐλπίδας ἐκπληρώσεως. Αἱ σεμερναὶ ἀσθένειαὶ τοῦ κόσμου εἶναι πολὺ βαθεῖαι καὶ πολὺ πολύπλοκοι, ὥστε νὰ εὖρεθῇ τόσον αἰφνιδίως φάρμακον, ἵνα θέσῃ τέρμα εἰς αὐτὰς ἐν μᾶ σιγμῇ. Ἡ βεβαιότης ὅμως ὅτι αὐτὰ θὰ ἔλθῃ ποτὲ σιγμῇ καθ' ἣν θὰ τελειώσουν καθίσταται κτῆμα ἡμῶν ὅταν ἀνανεώσωμεν τὴν πίστιν ἡμῶν εἰς τὸν Σωτήρα Ὅστις εἶναι Θεῖος. Ἡ πίστις ἡμῶν εἰς Αὐτὸν ἀποτελεῖ βεβαιότητα ὅτι ὁ κόσμος σώζεται. Τὸ ἔργον δὲ τῆς σωτηρίας μολονότι παρεμποδίζεται ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας καὶ δὴ καὶ τῆς μαρτίας: ἡμῶν, ὑποβοηθεῖται ὅμως καὶ διὰ τῆς ἀσθενεστάτης προσπαθείας τὴν ὁποῖαν καταβιλλομεν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ. Ὅλοι συμμετέχουμεν τῆς πάλης ταύτης, ὁ σύμμαχος δὲ σῆναι χρήσομεν εἶναι ἡ πίστις ἐνῶ ὁ ἐχθρὸς τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ φοβώμεθα εἶναι ὁ φόβος... Καὶ ἡ τρωακία σημασία τῆς πάλης ταύτης: κατεδείχθη κατὰ τὸν πανηγυρικώτερον τρόπον διὰ τοῦ γεγονότος τὸ ὁποῖον μᾶς: ὑπομνήσκουν τὰ Χριστούγεννα, ὅτε ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν τελικὴν νίκην τοῦ ἀγαθοῦ... Ὁ κόσμος χαίρει διότι ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Οὗτος ζητεῖ τὴν λατρείαν ἡμῶν. Διέλθωμεν δὴ ἕως εἰς Βηθλεέμ»

Τὸ ἐμπνευσμένον τοῦτο ἄρθρον ἐγράφη εἰς ἐφημερίδα, ἣτις κανονίζει τὴν οἰκονομικὴν, δὸς δ' εἶπειν καὶ τὴν πολιτικὴν ζωὴν καὶ κίνησιν τοῦ κόσμου ἐλοκλήρου. Οἱ γράφοντες δὲ δι' αὐτὴν δὲν εἶναι οὔτε ὀπισθοδρομικοί, οὔτε στενῆς ἀνιλήψεως δεισιδαίμονες καὶ φανατικοί. Εἶναι ἄνθρωποι ἐξόχου διανοητικῆς μορφώσεως καὶ ἀμφιλοφῶδες ἐγκυκλοπαιδικῆς ἀναπτύξεως: ἄνθρωποι ἀντιλαμβανόμενοι ὡς ἀριστα τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν ὡς ὀδηγῶν καὶ διφωτιστικῶν παργόντων τῆς κοινῆς γνώμης.

Λονδίνον, Ἰανουάριος, 1933

Ο Μ. ΑΡΧΙΜ. ΜΙΧΑΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Συστηματικὴ ἢ ἀντίδρασις.

Ἐν τῷ τύπῳ ἐδημοσιεύθη ἔκκλησις ἐπιτροπῆς γονέων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀξιούντων τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κλάδου ἐκ τῶν ὑποκειμένων τῆς ἐκπαιδεύσεως διδασκάλων καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδανικῶν τῆς θρησκείας, τῆς ἠθικῆς, τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς πατριδος. Καὶ ἀκούονται μὲν εἰς ἀπάντησιν ἀριστοὶ τινες ὑποσχέσεις, ἀλλὰ διὰ νὰ λάβῃ ἢ ἀξιώσεις τροπὴν θετικὴν, ὠρισμένην καὶ ὀριστικὴν, πρῶτον μὲν ἀνάγκη νὰ ἐμφανισθῇ ὡς πανελλήνιος, δευτέρου δὲ νὰ μεταφρασθῇ εἰς ἀπαίτησιν ὅπως γένηται ῥητὴ καὶ κατηγορηματικὴ ὑπόσχεσις εἰς τὰ πολιτικὰ προγράμματα τῶν ζητούντων τὰς ψήφους τοῦ λαοῦ ἵνα χρυσθῶσιν ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐνκαιρίᾳ τῶν ἐπικειμένων βουλευτικῶν ἐκλογῶν. Ἡ ἐνέργεια δὴλον ὅτι τῶν ἐκπροσώ-

πων τῆς ἐλληνικῆς κοινῆς γονέων ἀνάγκη πᾶσα νὰ γίνεται ἀκατάπαυστος, ὅλον ἐντονωτέρα καὶ κατὰ προδιαγεγραμμένον σύστημα διότι μόνη ἢ φιλολογία δὲν πείθει τοὺς ἀρμοδίους ὅτι καὶ οἱ κομμουνίζοντες διδασκαλοὶ καὶ οἱ ἀνωτάτας θέσεις κατέχοντες ἐκπαιδευτικοί, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸν μᾶλλον ἀπροκάλυπτον τρόπον δημοσιεύουσιν ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμματα τοῦ ὑπουργείου τὰς κομμουνιστικὰς τῶν πεποιθήσεις, κατακρίνοντες διαρρήδην τὴν ὑπὸ τοῦ μισθοδοτοῦντος αὐτοῦ κράτους νόμῳ τεθεσπισμένην διδασκαλίαν ἐν τοῖς δημοσίοις σχολείοις.

Ἐμμισθος ὄλεθρος.

Διευθυντὴς ἐνὸς τῶν Διδασκαλείων τοῦ κράτους ὀφλισκάνων δημοσίᾳ ἐσχάτην παιδαγωγικὴν ἀνεπιστημοσύνην δὲν ἀπελύθη ἔτι ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς του ἐκ τῆς θέσεως εἰς ἣν εἶνε τεταγμένος διὰ νὰ προποῖ διδασκάλους τῶν ἐλληνοπαίδων κατὰ τὰς παγκοσμίως καὶ εἰς πᾶσαν συντεταγμένην πολιτισμένην πολιτείαν παραδεγεμένης ἀνθρωπιστικῆς ἀρχῆς. Κηρύττων ἀντιμετώπους τὸν κόσμον τῆς θρησκείας καὶ τὸν κόσμον τῆς ἐπιστήμης καὶ ἀποκηρύττων τὴν πρώτην ἐν ὀνόματι τῆς δευτέρας ἐλέγχεται ἀμαθέστατος ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐπιβλαβέστατος εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν. Ἄλλ' εἶνε ἄπορον πῶς, ἀνεκτὸς ἐν τῇ θέσει του ὑπὸ κρατικῆς ὑπηρεσίας, διακηρυσσοῦσης παντέον πάντα κομμουνίζοντα ἐκπαιδευτικόν, δὲν ἀπεκηρύχθη ἔτι ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἐνθα δημοσίᾳ περιφέρει τὴν ἀμάθειάν του καὶ ἀπειλεῖ διὰ θετικῆς φθορᾶς τὴν νεὰν γενεάν. Ἐπ' ἐσχάτων ὀλόκληρος φιλολογία ἐγράφη ἐπὶ τῶν γνωμῶν τοῦ συνόλου σχεδὸν τῶν μελῶν τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν περὶ τῆς φύσεως τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος καὶ τῆς σχέσεως θρησκείας καὶ ἐπιστήμης, προχθὲς δ' ἔτι ἐκοινολογήθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον μία ἐγκύκλιος τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Γερμανίας δι' ἧς κηρύσσονται αἱ χριστιανικαὶ ἀλήθειαι ὡς ἡ μοναδικὴ πηγὴ καὶ δύναμις τῆς ὀρθῆς ἀγωγῆς τῆς νεολαίας καὶ τὸ χριστιανικὸν σχολεῖον ὡς ἐργαστήριον τῆς ὑγιούς ἀγωγῆς. Ποῦ ζῆ καὶ τί ἀναγινώσκει ὁ ἔμμισθος Ἑλληὴν ὄλεθρῶ τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας;

Ἀδώσεις κληρικῶν.

Δύο κληρικοί, ὁ τέως καθηγούμενος τῆς ἐν Λέσβῳ ἱερᾶς μονῆς τοῦ Λειμῶνος καὶ ὁ ταμίας τοῦ τέως ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς αὐτῆς μονῆς, κατηγορηθέντες πρὸ πολλῶν μηνῶν ἐπὶ καταχρῆσει ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς περιουσίας τῆς μονῆς, ἐτέλουν μέτριον προχθὲς ἐν προφυλακίσει, τὸ δ' ἐκδικάσαν τὴν ὑπόθεσιν τῆς κατηγορίας Ἐφετεῖον Σύρον πανηγυρικῶς ἀπῆλλαξεν αὐτοὺς τῆς κατηγορίας μηδὲν στοιχεῖον ἐνοχῆς εὐρόν. Ἡ κοινὴ γνώμη τῆς νήσου ἤκουσε τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου μετ' ἀνακουφίσεως, ἐκ τῶν προτέρων βεβαία δι' οἱ τοσαύτης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως καὶ σεβασμοῦ ἀπολαύοντες ἐν τῇ μεγαλοήσῳ κληρικοί ἦσαν θύματα τῶν κατηγορῶν. Ἄλλ' ἡ κοινὴ δυσφορία ἐξεδηλώθη διὰ τὴν

ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον κατακράτησιν τῶν σεβαστῶν τούτων προσώπων ἐν ταῖς κοιναῖς φυλακαῖς, ὁ δὲ τύπος τῆς γῆσου ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ τροποποιηθῆ ἢ νομιοθεσία κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ διασύρῃται τὸ ἱερόν τῶν κληρικῶν ἔνδυμα κατὰ τὸσον ἀπρεπῆ τρόπον καὶ μὴ χλευάζεται τὸ πρόσωπον τῶν ἱερωμένων καὶ ἡ δι' αὐτῶν ἐκπροσωπομένη Ἐκκλησία, ἀφοῦ εἶπε δυνατὸν ὁ περιορισμὸς τῶν κατηγορουμένων νὰ γίνῃται μέχρι τῆς ἐκβάσεως τῆς δίκης ἐν τοῖς μητροπολιτικοῖς οἰκῆμασιν ἢ ἐν μονῇ.

Οἱ πραγματικοὶ πταῖστα

Ἡ «Stampa» τοῦ Τουρίνου σχολιάζουσα τὸ τελευταῖον θλιβερὸν προσκνηματικὸν μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν φραγκισκανῶν παρὰ τὸ ἅγιον Σπήλαιον τῆς Βηθλεὲμ ἐπεισῶδιον ἐπιρρίπτει τὴν εὐθύνην εἰς τοὺς πρώτους, κακίζει δὲ τὴν πρὸς εὐθύμωσιν τῆς διαφορᾶς ἐπεμβᾶσαν τοπικὴν ἀρχὴν ὡς τάχα μεροληπιόσαν ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων. Ἄλλ' ἐὰν ἡ ὅλη ἱστορία τῶν προσκνηματικῶν ἐν τοῖς Ἁγίοις Τόποις διενέξων πάντοτε ὁμιλῆ εἰς βᾶρος τῶν λατίνων, εἶπε γνωστὴ, ἐξ ἄλλου, ἢ μέχρι σχολαστικότητος προσοχῆ τῶν ἀγγλῶν εἰς τὴν ἀκριβοδικαίαν ἐκτίμησιν τῶν τοιούτων μάλιστα διαφορῶν, ἀν δὲ ἀπέδωκαν τὴν εὐθύνην εἰς τοὺς λατίνους πατέρας, οὐδὲ μία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι τὸ πταῖσμα κεῖται πρὸς τὴν ἰδικήν των παράταξιν.

Ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία.

Ἐν συντεύξει πρὸς τὴν «Journal d' Orient» τῆς Κων)πόλεως ὁ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοποτηρητῆς τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας σεβ. Βόρις ἐδήλωσεν διὰ ζήτημα Ἐξαρχίας δὲν ὑφίσταται διὰ τὴν βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν, ἐφ' ὅσον τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα ἐκηρύχθη, κατ' αὐτὸν, ἀντικανονικῶς. Ἐὸ ζήτημα τῆς ἐν Κων)πόλει διατηρήσεως τῆς Ἐξαρχίας ἐξακατήρισε πολιτικὸν μᾶλλον ἢ ἐκκλησιαστικόν, ὁ δὲ βουλγαρικὸς λαὸς προνοιάζεται ὑπὸ τοῦ σεβ. Βόριδος ἐπιθυμῶν τὴν διατήρησιν τῆς ἑδρας αὐτῆς ἐν Κων)πόλει, ἐνθα θὰ προῖσταται αὐτῆς μᾶλλον Τοποτηρητῆς ἢ ἀντιπροσώπων αἱ μέλλουσαι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατριαρχείου συνεννοήσεις. Μεθ' ὅλα ταῦτα ἔχομεν τὴν γνώμην ὅτι δὲν θὰ βραδύνη ἢ κατὰ τινα τρόπον ἄριστος τοῦ σχίσματος, ὡς τοῦτο ἐπιθυμῆ σύμψας ὁ ὀρθόδοξος κόσμος, καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς ὑπὸ κανονικὰς ἐκκλησιαστικὰς συνθήκας ἀκατανοήτου Ἐξαρχίας.

*

Ὁ Πρόεδρος τῆς ὀργανώσεως «Ζωὴ καὶ Ἔργασια» σεβ. ἐπίσκοπος Τσίτσουσερ μετὰ τοῦ προεδρείου καὶ τῶν μελῶν τῆς ἐπὶ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων ἐπιτροπῆς τῆς ὀργανώσεως ταύτης ἐξέδωκεν ἔκκλησιν πρὸς πάντας τοὺς χριστιανικοὺς κύκλους πασῶν τῶν χωρῶν δι' ἧς ἀναπτύσσονται τὰ ἐκ τῆς διαδόσεως τοῦ ὀπίου καὶ τῶν λοιπῶν ναρκωτικῶν προσερχόμενα κακὰ Ἡ ἔκκλησις παρακαλεῖ τὰς ἐκασταχοῦ ἀρχὰς ὅπως φροντίσουν περὶ τῆς διὰ νόμου αὐστηρά; καὶ ἀτέγκτου παρεμποδίσσεως τῆς διαδόσεως τῶν ναρκωτικῶν καὶ τῆς διὰ τῶν ἐργοστασίων παραγωγῆς καὶ ἐπεξεργασίας αὐτῶν.

ΧΡΟΝΙΚΑ
ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὸ παρελθὸν Σάββατον ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐπισκεφθεὶς τὸν Ὑπουργὸν Παιδείας καὶ Ἐθνικοῦ ἐκπαιδεύσεως παρέμεινε παρ' αὐτῷ περὶ τὴν μίαν ὥραν καὶ συνεζήτησε μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων.

Ἐπὶ τῇ προχθῆς Δευτέρᾳ ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν τῶν Ἐθνικῶν καὶ Κατοδιστριακῶν Πανεπιστημίων ἐτέλεσαν ἐν τῷ πανεπιστημιακῷ ναφ τῆς Καπνικαρέας τὸ νενομισμένον ἐτήσιον μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἀειμνήστων ἰδρυτῶν, καθηγητῶν καὶ εὐεργετῶν αὐτοῦ, ἱερουργούντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου. Εἶτα ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου καταμέστω πλήθους καὶ πολλῶν ἐπισήμων ἐν οἷ; ὁ Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπος, πολλοὶ τῶν συνοδικῶν ἱεραρχῶν, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ ἄλλοι, ὁ ἐκ τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Δημ. Μπαλᾶνος ἐντολῇ τῆς πανεπιστημιακῆς Συγκλήτου εἶπε λόγον περὶ τοῦ ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆ: αὐτῆς Σχολῆς Θεολογικοῦ Φαρμακείου, καταχειροκροτηθέντα ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου.

Ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν προνοία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου διοργανώθη ἐν Πειραιεὶ μεγαλοπρεπεστάτη «Ἐορτὴ τῶν Γραμμάτων» ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανικῶν Ἐνώσεων, τοῦ Συνδέσμου «Ἀγάπη» καὶ τινῶν εὐσεβῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν. Τὴν παραμονὴν τῆς ἐορτῆς ἐγένετο μεγάλη συγκέντρωσις ἐν τῷ Δημοτικῷ Θεάτρῳ, τόσον μεγάλη ὥστε τριπλάσιον πλῆθος ἔμεινεν ἔξω τοῦ θεάτρου. Ὁ τυφλὸς ἱεροψάλτης Χρυσάφιδης ἔψαλε διάφορα ἱερά ᾠσματα ἐπίσης ἀπήγγειλαν ποιήματα καὶ ἔψαλον ἱερά ᾠσματα τὰ κοράσια τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Πειραιῶς, ὁ δὲ Μ. Πρωτοσύγκελλος ὁμίλησε περὶ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ζωηρότητα παραστήσας τὴν δρᾶσιν αὐτῶν καὶ τὴν ὁλοκλήρως ἐξαιρετικὴν σημασίαν. Παρίσταντο δὲ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Βεροῖας καὶ πρώην Καλαβρυτιῶν καὶ πλείστοι κληρικοὶ μεταξὺ τῶν πολλῶν χιλιάδων τοῦ εὐσεβοῦς ἀκροατηρίου. Τὴν ἐπαύριον ἐν τῷ ἱερῷ ναφ ἁγίου Νικολάου Πειραιῶς ἐγένετο εἰδικὸς ἐκκλησιαστικὸς τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν, ἐτέλεσε δὲ τὴν θείαν λειτουργίαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πλωμαρίου. Περὶ τὴν 4ην μ. μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἐδέσσης καὶ Βεροῖας μετέβη εἰς τὸ Μαράσλειον Διδασκαλεῖον, ἐνθα διοργανώθη ἐορτὴ τῶν γραμμάτων, ἦν ἐκτὸς τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν παρεκολούθησαν τὸ διδάσκον προσωπικὸν καὶ πολλοὶ γονεῖς. Οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι ἔψαλον μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας καὶ ἀκριβείας διάφορα ᾠσματα ὑπὸ τῆς ὀδηγίας τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κ. Παπαδημητρίου, ἀπήγγειλαν δὲ διάφορα θρησκευτικὰ ποιήματα καὶ τέλος μία τῶν μαθητριῶν ὁμίλησε περὶ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Περὶ ὥραν 7ην τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἡ ἐορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν συνεχίσθη ἀπειρον πλῆθος εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ συλλόγου «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι», ἐψάλλσαν τὰ ἱερά ᾠσματα ὑπὸ χοροῦ, διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ κ. Παπαδημητρίου, ὁμίλησε δὲ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος περὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ ἐπεσφράγισε τὴν ἐορτὴν διὰ προσλαλιᾶς ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Βαρυμποπιώτης.

Ἐπὶ ἐρωτήματος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πλωμαρίου ἢ Ἱερά Σύνοδος ἀπεφάνθη ἐν τῇ τελευταίᾳ παραγράφῳ τοῦ ἀρθροῦ 12 τοῦ κωδικοποιηθέντος νόμου 5439 ὅτι ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «παρεκκλήσια» ἐννοοῦνται καὶ τὰ ἐξωκλήσια.

Ἡ ἐφημέριος τοῦ ἐν Χαλκίδι παρεκκλησίου Ἁγ. Παρασκευῆς ἀκολουθῶν ἀχρι τοῦδε τὸ καλαῖον ἡμερολόγιον ὑπέβαλε τῇ Ἱεραῖ Συνόδῳ αἰτήσιν συγγνώμης, βεβαίων ὅτι εἰς τὸ μέλλον θὰ ἦναι ἀφοσιωμένος εἰς τὰς διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπεφάσισεν ὅπως χορηγήσῃ τὴν αἰτουμένην συγγνώμην διαβιβάζων αὐτὴν τῷ οἰκείῳ Ἱεράρχῃ πρὸς ἀνακοίνωσιν καὶ περαιτέρω ἐνέργειαν.

Ἐπὶ ἐρωτήματος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν, ἐὰν πιστοποιητικὸν σπουδῶν ἐνώπιον εἰρηνοδίκου συντα-

γών και διά μαρτύρων βεβαιούμενον ισχύη ως αποδεικτικόν διά χειροτονίαν ιερέως, ή 'Ιερά Σύνοδος, έχουσα υπ' όψιν και σχετικόν έγγραφον του ύπουργείου της Παιδείας, άπεφάνθη ότι έπαφίεται εις την κρίσιν του οικείου 'Ιεράρχου ή σάδμησις της μορφώσεως του ύποψηφίου επί τη βάσει του πιστοποιητικού.

— Έν σχέσει προς το έσχάτω έκδοθέν διάταγμα περι μητροπολιτικών γραφείων ή 'Ι. Σύνοδος έζήτησε την τροποποίησιν του άρθρου 8 ως προς το άσυμβίβαστον της ύπηρεσίας των υπαλλήλων των μητροπολιτικών γραφείων προς άλλας εκκλησιαστικάς ύπηρεσίας και την άπάλειψιν της παραγράφου 6 του άρθρου 14 τροποποιουμένη: ούτως ώστε οι διανύοντες το γ'. έτος της ύπηρεσίας των υπαλλήλοι των μητροπολιτικών γραφείων να διατηρήσωσι τας θέσεις των, οι δ' έξ αυτών πρωτοσύγκελλοι, έφ' όσον δέν έχουν τ' άπαιτούμενα μορφωτικά προσόντα, να μή δύνανται να διατηρήσωσι την θέσιν και τον βαθμόν του πρωτοσυγγέλλου.

— Οί Σεβ. Μητροπολίται 'Εδέσσης κ. Κωνσταντίος και Ζιχνών κ. 'Αλέξανδρος άπέλυσαν έγκύκλιον δι' της συνιστώσιν εις τους έφημερίους ή απέχουν πάσης άναμίξεως εις πολιτικάς διαμάχας, να μή φοιτώσιν εις τὰ κατηλιεία δια να κατέρχονται εις τὰ κέντρα των τμημάτων, άλλα να ώσι τύπος και ύπογραμμός εν πάσιν άποφεύγοντες πάσαν άφορμήν προς σκανδαλισμόν των πιστών.

— Τη 16 λήξαντος εν τω πλημμελοδικείω έπανελήφθη ή κατά των ουνιτών δίκη επί προσηλυτισμω, κατηγορουμένων όντων των Γ. Χαλβατζή 'Επισκόπου των ουνιτών, Ε. Κωνσταντινίδου έπιστάτου του σχολείου των, Ξενοπούλου, Βασιλειάδου και Τυλλάδου ουνιτών ιερέων, Μπαστιά και της Φιλ. ντε Μόνη. Κατήγοροι ήσαν ο Ιερ. ρεύς Νικ. Κωνσταντινίδης και ή σύζυγός του Ζωή. Μετά την άπολογία των κατηγορουμένων Ξενοπούλου, Τυλλάδου και της Φιλιππίνας ντε Μόνη ο εισαγγελεύς έζήτησε την καταδίκην των Ξενοπούλου και Κωνσταντινίδου, διά τους λοιπούς μή προκυψάντων στοιχείων ένοχής: μετά τας άγορεύσεις των συνηγόρων το δικαστήριον άνέβαλεν την έκδοσιν άποφάσεως και διέταξε την διεξαγωγήν νέων άνα κρίσεως διά κρείσσονας άποδείξεις.

— Τού σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφερσάλων κ. 'Ιερεκλή μη δυνηθέντος λόγω ασθενείας ίνα κατά παράκλησιν του ασθενούντος σεβ. Μητροπολίτου Μεσογαίας κ. Μελετίου κατέλθη εις Καλάμας διά να προστή της εορτής της 'Υπαπαντής και της τελουμένης Διτανείας κατέλθεν παρακληθείς ο σεβ. Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως κ. Πολύκαρπος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

'Αδεία των Παναγ πατριαρχών (Κων)ως και 'Αλεξανδρείας ο άρχιερατικώς προϊστάμενος των άνά την δυτικήν Εύρώπην ρωσικών παροικιών σεβ. μητροπολίτης Εύλόγιος μεταβάς εις Μαρόκον έτέλεσε τὰ εγκαινία του εν τη πρωτεύουση αυτού Ραμπάτ νεοδημένου ρωσικού ναού περι ου ήδη εν καιρω άνεγράψαμεν τὰ είκότα. Αί ιστορικά περιπέτειαι της χώρας, ένθα εήγγελισθησαν την διδασκαλίαν του Χριστού ο άπ. Μάρκος, ο Κυπριανός, ο Αύγουστινός και άλλοι, είχαν άμαυρώσει την εν αυτη τώας επί μακρόν διαλάμφασαν άκμήν του Χριστιανισμού, ίχνη δε αυτού άπέμειναν ισχύά μόνον παρά τοίς άπογόνους των παλαιών της χώρας κατοίκων μπερμπερίνους, οϊτινες, καίπερ άπό μακρού όντες μουσουλμάνοι, έξακολουθούσι και σήμερα κατά το άρχαιότατον έθος να στίζωσιν εις το μέτωπόν των το σημείον του σταυρού, και αί γυναίκες δ' αυτών φέρουν εις τον τράχηλον άνηρητημένον σταυρόν. Ο ναός ούτος είνε ο πρώτος άνεγειρόμενος μετά την κατά τον ή και θ' αϊώνα μουσουλμανικήν εισβολήν. Το οικόπεδον είχε δωρηθή υπό πλουσίου άραβος έχοντος ρωσίδα σύζυγον εις ένδεξιν ευγνωμοσύνης επί σωτηρία αυτού εκ θανατηφόρου νόσου. Τά εγκαινία του ναού έτέλεσθησαν τη 13 παρελθόντος Νοεμβρίου συνιερούργων των του έλληνος άρχιμανδρίτου Δημητρίου και τριών ρώσων ιερομόναχων. Ο σεβ. Ευλόγιος έπιστρέφων εκ Ραμπάτ εις Παρισίους έπισκέφθη και άλλας μαρονινάς πόλεις, ένθα ηύλόγησε τους εν αυταις έγκατεστημένους ρώσους.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Πληροφορία έξ 'Ιεροσολύμων αναφέρουσιν ότι τη παραμονή των Χριστουγέννων (παλ. ήμερ.) οι ιεροουγόντες εν τω άγιω Σηηλαίω της Βηθλεέμ λατίνοι έγένοντο παρτίτοι σοβαρού έπεισοδίου έξ άφορμής της ταύτοχρόνου εν τω αυτω Σηηλαίω ιεροουργίας των όρθοδόξων. Ο ιεροουργών λατίνος αιδεσ. Τζιακομπότσι, της <κουστωδιάς> της άγιας Γης, χολωθεις διότι υπό των άγγλικών άρχών δέν παρεκαλύθη ή ιεροουργία των τελευταίων, ως είχαν προαιπήσει παρά της βρετανικής διοικήσεως, διακόψας την λειτουργίαν αυτού έδωκεν έντολήν εις λατίνον μοναχόν να ήμιλήση άγγλίστι κατά της έντολοδόχου της Παλαιστίνης δυνάμεως, παρίσταμένων μεταξύ του εκκλησιασματος του ύποδιοικητού της Βηθλεέμ και των γενικών προσέζων 'Ιταλίας και Γαλλίας, ίνα έξερεθίση αυτούς ως άντιπροσώπους χωρών, αίτινες διώκουν μέν τους καθολικούς έντός των συνόρων των, εμφανίζονται όμως ως προστάτιδες αυτών εν τη 'Ανατολή. Την έπομένη ο ίδιος Λατίνος αιδεσιμώτατος άπηύθυνεν έγγραφον διαμαρτυρίας και προς τον Διοικητήν της 'Ιεροσολήμ, έδημοσίευσε δε και ύβριστικώτατον σημείωμα κατά του ελληνικού κλήρου, ο όποιος έχαρκτηρίζετο ως σχισματικός, επιτιθέμενος και κατά της άδιαφορίας των 'Αγγλων.

— Επί τη πληροφορία ότι έπήλθεν όριστικός διακανονισμός του μεταξύ της 'Εκκλησίας 'Αλεξανδρείας και της ιερής Μονής του Σινά από τριών εκατονταετηρίδων ύφισταμένου ζητήματος, ο Τοποτηρητής του πατριαρχικού θρόνου 'Ιεροσολύμων Μητροπ. Πτολεμαίδος κ. Κηλαδίων διά γραμματος αυτού προς τον Παναγ. Πατριαρχήν 'Αλεξανδρείας κ. Μελέτιον κατέστησε γνωστόν ότι ή 'Εκκλησία 'Ιεροσολύμων μετά πολλής της χαράς εήγγελίσθη το εύφρόδονον γεγονός της συναφθείσης συμφωνίας, εύχαριστών δε τον πατριαρχήν διά τας προσπαθείας αυτού προς άρσιν των άνωμαλιών του παρελθόντος συγγαίρει αυτόν θερμώς επί τω καλω τούτω άγωνί.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

'Ιερά Μητρόπολις Κορινθίας

'Εχοντες υπ' όψει το άρθρον 78 του κωδικοποιηθέντος νόμου 5148 περι ένοριακών ναών και έφημερίων καλούμεν τους βουλευμένους να καταλάβωσι τας κενάς θέσεις έφημερίων των χωριών 1) Στενού, 2) Κάτω Διμηνίου, 3) 'Αγίου 'Ιωάννου, 4) Χαλκίου, 5) Κούτσι-Νεμέας, 6) Μπισσιών, 7) Ξανθοχωρίου, 8) Τιτάνης, 9) Κούτσι-Εύρωστίνης και 10) Μαψου, όπως υποβάλωσιν ήμιν μέχρι τέλους Φεβρουαρίου έ.έ. τὰ υπό του άρθρου 80 του νόμου όριζόμενα έγγραφα. 'Εν Κορίνθω τη 25 'Ιανουαρίου 1933. † Ο Κορινθίας Δαμασκηνός.

'Ι. Μητρόπολις Δρυϊνουπόλεως και Πιργωνιανής.

Προκειμένον να προβώμεν εις την άνακήρυξιν ύποψηφίων διά την κατάληψιν της κενής 'Εφημεριακής θέσεως της 'Ενορίας Δρυμάδων της ήμετέρας μητροπολιτικής περιφερείας προσκαλούμεν πάντας τους βουλευμένους να καταλάβωσι την θέσιν ταύτην και έχοντας τὰ υπό του νόμου όριζόμενα προσόντα, ήτοι άπολυτήριον ήμιγυμνασίου ή τοιοϋτον τώας 'Ελληνικού Σχολείου, ίνα έντός μηνός υποβάλωσι τὰ υπό του νόμου άπαιτούμενα δικαιολογητικά. 'Εν Δελβινική τη 12 Δ)βρίου 1932. † ο Δρυϊνουπόλεως και Πιργωνιανής Βασίλειος.

'Ι. Μητρόπολις Παραμυθίας και Φιλιατών

'Εχοντες υπ' όψιν το άρθρον 81 του νόμου 5439 περι ένοριακών ναών και έφημερίων προσκαλούμεν τους βουλευμένους και έχοντας τὰ νόμιμα και κανονικά προσόντα να καταλάβωσι την κενήν εφημεριακήν θέσιν της ένορίας Κορηνοπούλου, όπως υποβάλωσιν ήμιν μέχρι της 25 του τρέχοντος μηνός Φεβρουαρίου έ.έ. τας έγγραφους αίτήσεις των μετά των όριζόμενων υπό του νόμου (άρθρον 83) πιστοποιητικών. 'Εν Παραμυθία τη 24 'Ιανουαρίου 1933 † ο Παραμυθίας και Φιλιατών και Γηρομερίου Γεώργιος.